

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร นี้ ผู้วิจัยขอเสนอทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร
2. องค์ประกอบของหลักสูตร
3. หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
4. การนำหลักสูตรไปใช้ และบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
5. หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533
  - 5.1 จุดประสงค์ของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
  - 5.2 สาระที่เปลี่ยนแปลงของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
  - 5.3 โครงสร้างกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
  - 5.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
6. ปัญหาการใช้หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาเพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับว่าจะเน้นไปทางใด ซึ่งจะเป็นผลโดยตรงกับผู้เรียน และเป็นแนวทางให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองไปตามขีดความสามารถ และขณะเดียวกันก็ให้มีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ด้วยเหตุนี้สิ่งต่าง ๆ ที่ประมวลกันมาเป็นหลักสูตรของประเทศต้องทันสมัยทันเหตุการณ์ และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม การปกครอง จิตวิทยาและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ อาจกล่าวได้ว่าหลักสูตรที่มีคุณภาพควรเป็นหลักสูตรที่สามารถพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ ความสามารถ และเจตคติที่จะไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม และการใช้หลักสูตรเป็นการนำหลักสูตรไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้เป็นตัวบ่งชี้สัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรว่า การใช้หลักสูตรนั้นจะได้ผลและมีประสิทธิภาพเพียงใด ถึงแม้ว่าหลักสูตรจะถูกพัฒนาขึ้นมาดีเลิศสักเพียงใดก็ตาม หากการนำไปใช้ไม่มีประสิทธิภาพก็จะเกิดประโยชน์น้อย ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้จะเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติภายในโรงเรียน

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ซึ่งมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ พัฒนาดน พัฒนาอาชีพ และพัฒนาสังคม อันจะส่งผลให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา และมีค่านิยมที่ดี เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มีจุดประสงค์ เพื่อผู้เรียนได้พัฒนา ค่านิยม เจตคติ พฤติกรรมและบุคลิกภาพ เน้นกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรม จริยศึกษา ศิลปะศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์และกิจกรรมสร้างนิสัยซึ่งมีลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาดและผู้นำเพิ่มประโยชน์ ซึ่งในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ได้บูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ไว้เป็นหน่วยย่อย ๆ เป็น 10 หน่วยการเรียนรู้ เพื่อต้องการให้ครูผู้สอนใช้วิธีสอนผสมผสาน โดยใช้เนื้อหากิจกรรมช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเพิ่มขึ้น

ดังนั้น การใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยนี้มีความจำเป็นที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจตรงกัน สามารถปฏิบัติการใช้หลักสูตรให้สอดคล้องเป็นไปในแนวเดียวกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ จึงจำเป็นต้องศึกษาการใช้หลักสูตรของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ใน 3 ด้าน คือ การแปลงหลักสูตรสู่การสอน การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมเพื่อการใช้หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

1. ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร

การจัดการศึกษาในประเทศใดก็ตามจะไม่สำเร็จลุล่วงไปตามที่กำหนดไว้ ถ้าไม่มีหลักสูตรเป็นโครงการและเป็นแนวทางในการให้การศึกษา การให้การศึกษา หมายถึง การให้วิชาความรู้การถ่ายทอดวัฒนธรรม หรืออีกนัยหนึ่งการให้การศึกษา คือ การพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ (สมิทร คุณานุกร, 2523) หลักสูตรจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาเพราะหลักสูตรจะกำหนดความมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ และประสบการณ์ทั้งหลาย ให้แก่ผู้เรียน หลักสูตรจึงเป็นรากฐานของการเรียนการสอน ซึ่งจะมีผลให้นักเรียนได้รับความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนเป็นอย่างดี หลักสูตรที่จะได้ผลตามความมุ่งหมายทางการศึกษานั้น จำเป็นต้องมีข้อกำหนดซึ่งตอบสนองต่อนโยบายทางการศึกษาของชาติ รวมทั้งตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจ และวัยของผู้เรียน ตลอดจนสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและสังคม (สันต์ ธรรมบำรุง, 2527) ดังคำกล่าวของ ชาร์ล บิวส์รี (2532) ว่าหลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนมีความมุ่งหมายในการให้การศึกษา กับเด็กอย่างไร และสามารถให้ความรู้ สร้างเสริมทักษะและเจตคติในด้านใดบ้าง สิ่งต่าง ๆ ที่ประมวลไว้ในหลักสูตรเป็นเสมือนแนวทางที่ช่วยให้เราทราบทันทีว่า การศึกษาที่จัดให้แก่เด็กหนักไปในทางใดมีผลต่อตัวเด็ก และสังคมมากน้อยเพียงใด

ความหมายของหลักสูตรได้มีผู้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้สอดคล้องกันว่า หลักสูตร หมายถึง ความรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรม และประสบการณ์ทั้งมวลที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน (กมล สุดประเสริฐ, 2521 สุนน อมรวิวัฒน์, 2521 สุมิตร คุณานุกร, 2523 สวัสดิ์ จงกล, 2527 ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล, 2529 Neayley and Evans, 1967 Carter V Good, 1973 และ Glan Hass, 1977) หลักสูตร หมายถึง วิธีการเตรียม เขาชนให้มีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นสมาชิก สามารถสร้างผลผลิตให้แก่สังคม (Hilda Taba, 1962) และหลักสูตร คือ ข้อกำหนดแผนการสอนอันเป็นส่วนรวมของประเทศเพื่อนำไปสู่ความ มุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ และรวมถึงเอกสารหลักสูตร กระบวนการสอนของครู กระบวนการ เรียนของนักเรียน และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2521)

จากความหมายของหลักสูตรตามที่เสนอของนักการศึกษาข้างต้น พอจะประมวลได้ว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้ผู้เรียนทั้งในและ นอกห้องเรียนและหมายรวมถึงเอกสารหลักสูตรที่เป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ ประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนา ผู้เรียนในทุก ๆ ด้านให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. องค์ประกอบของหลักสูตร

จากการศึกษาถึงองค์ประกอบของหลักสูตรของนักการศึกษาทั้งหลาย เช่น ไทเลอร์ (Ralph W. Tyler, 1950) ทาบ่า (Hilda Taba, 1962) และเซเลอร์กับอเล็กซานเดอร์ (Galen J. Saylor and William M. Alexander, 1974) พบว่า ทุกท่านได้ให้ความเห็น ที่สอดคล้องกันว่า หลักสูตรควรมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ คือ

1. วัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมาย
2. เนื้อหาวิชาหรือประสบการณ์การเรียนรู้
3. การจัดประสบการณ์หรือการนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

สุมน อมรวิวัฒน์ (2531) ได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมในเรื่ององค์ประกอบของหลักสูตรว่าควรประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับ
2. การกำหนดวัยเรียน เวลาเรียน และอัตราเวลาเรียน
3. สิ่งเชปหัวข้อวิชาในแต่ละหมวด และประสบการณ์ทั้งหมด
4. กิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมทั้งการประเมินผล
5. กิจกรรมของโรงเรียนที่มุ่งส่งเสริม พัฒนาการ และประสบการณ์ของนักเรียน
6. กิจกรรมเสริมหลักสูตร

จากแนวความคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมานี้ สรุปได้ว่าองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร ควรประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง และเนื้อหาสาระของหลักสูตร การนำไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร

3. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

ความคาดหวังของหลักสูตร

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีความคาดหวังให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์กับสังคมตามบทบาทหน้าที่ของตน ในการนี้จะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. การพัฒนาตน ได้แก่ มีความรู้พื้นฐาน มีสุขภาพกายใจสมบูรณ์ แก้ปัญหาเป็น เลี้ยงสัตว์ และมุ่งพัฒนา
2. การพัฒนาอาชีพ ได้แก่ การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงานและทำงานเป็น
3. การพัฒนาสังคม ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อบ้าน ชุมชน ประเทศ และโลก

จุดเน้นของหลักสูตร

1. จัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการ

จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเกิดทักษะในกระบวนการต่าง ๆ เพื่อที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต จะต้องสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง จนเกิดทักษะและเกิดความรู้ที่นำไปปฏิบัติ กระบวนการต่าง ๆ ที่จะต้องปลูกฝังให้เกิด เช่น กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการวิทยาศาสตร์ กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการจัดการ และกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น

เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ทักษะ และกระบวนการต่าง ๆ ครูจำเป็นต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยในการใช้ทักษะกระบวนการในการแสดงออกทุก ๆ ด้าน กระบวนการดังกล่าวมี 9 ขั้นตอน ดังนี้

1. ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น
2. คิดวิเคราะห์วิจารณ์
3. สร้างทางเลือกหลากหลาย
4. ประเมินและเลือกทางเลือก
5. กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ
6. ปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์
7. ประเมินผลระหว่างการปฏิบัติ
8. ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
9. ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจ

ในการจัดการเรียนการสอนอาจจัดให้ครบทั้ง 9 ขั้นตอนหรือปรับให้เหมาะสมตามลักษณะของจุดประสงค์ของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ได้ (สงบ ลักษณะ, 2533)

2. การส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรต้องคำนึงถึงความหลากหลายของท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างกันทั้งทางสิ่งแวดล้อมทางระบบชาติ เศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นหลักสูตรจึงเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นจัดทำรายละเอียดในส่วนที่เป็นของท้องถิ่นได้ตามเกณฑ์ที่กระทรวงกำหนด เพื่อให้ผู้เรียนได้รับ

ประโยชน์จากการเรียนรู้จากท้องถิ่นของตน และเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้และความผูกพันกับท้องถิ่นของตนเองด้วย

3. จัดการเรียนรู้การสอนตามแนวคำเนิการของหลักสูตร

การกำหนดแนวคำเนิการเพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางที่จะจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จตามจุดหมาย โดยมีจุดเน้น 2 ประการ คือ

1. จัดการเรียนรู้การสอนโดยเน้นการเรียนรู้ที่มีต่อผู้เรียนให้มากที่สุด
2. จัดการเรียนรู้การสอนให้ยึดหยุ่นได้ตามเงื่อนไขและสภาพความต้องการ

ของท้องถิ่น

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) มีสาระสำคัญ

ดังนี้

1. หลักการ หลักสูตรประถมศึกษาที่มีหลักการสำคัญ ดังนี้

- 1.1 เน้นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อวางชน
- 1.2 เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์

ในการดำรงชีวิต

- 1.3 เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน

แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสจัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะกับสภาพและความต้องการได้

2. จุดหมาย จุดหมายการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ทนต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็น และครองชีวิตอย่างสงบสุข จะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- 2.1 มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คงสภาพอ่านออกเขียนได้และคิดคำนวณได้

- 2.2 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ชุมชนชาติแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงของสังคม
- 2.3 สามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว
- 2.4 สามารถวิเคราะห์สาเหตุ และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวได้อย่างมีเหตุผลด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
- 2.5 มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
- 2.6 มีนิสัยรักการอ่าน และใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
- 2.7 มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- 2.8 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชน สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศิลปะวัฒนธรรมในชุมชนรอบ ๆ บ้าน

3. โครงสร้าง โครงสร้างเป็นมวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มี

5 กลุ่มดังนี้

- กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาษาไทยและคณิตศาสตร์
- กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ไขปัญหาของชีวิตและสังคม โดยเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตได้
- กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมนิสัย ค่านิยม เจตคติและพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ดี
- กลุ่มที่ 4 กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงานและความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ
- กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน

สำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ในชั้น ป.5-6 โรงเรียนอาจเลือกจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะ ในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 หรือเลือกจัดกิจกรรมอื่น ๆ ตาม ความสนใจของผู้เรียน เช่น ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ทั้งนี้อาจเลือกจัดหลาย ๆ กิจกรรมก็ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2532)

4. เวลาเรียน ตลอดจนหลักสูตรประถมศึกษาใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี แต่ละปี การศึกษาควรมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง หรือ 75 คาบ ซึ่งกำหนดให้คาบละ 20 นาที ทั้งนี้เมื่อรวมกันแล้วต้องไม่ต่ำกว่า 200 วัน และไม่ต่ำกว่า 1,000 ชั่วโมง และสำหรับชั้น ป.5-6 นั้นให้เพิ่มเวลาในการจัด กิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียนในกลุ่มประสบการณ์พิเศษอีกไม่ต่ำกว่า 200 ชั่วโมง

5. แนวดำเนินการ เพื่อให้การจัดการศึกษาในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ประสบความสำเร็จตามจุดหมายจึงกำหนดแนวดำเนินการไว้ ดังนี้

5.1 จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม

5.2 จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความ สนใจและสภาพของชีวิตจริงของผู้เรียนและให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความ สามารถ

5.3 จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงบูรณาการ ทั้งภายใน กลุ่มประสบการณ์และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด

5.4 จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมี เหตุผลและสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม

5.5 จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด และเน้นให้ เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ

5.6 จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

5.7 ให้สอดคล้องการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ในการจัด การเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

5.8 ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย

5.9 จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงของผู้เรียน

6. การวัดผลและการประเมินผล

การวัดผลและการประเมินผล ตลอดจนการประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนหรือเลื่อนชั้นระหว่างปีหรือปลายปี ตามความสามารถของผู้เรียนให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนทดสอบเป็นระยะ หรือทดสอบเมื่อจบแต่ละบทเรียนตามลักษณะการจัดประสบการณ์และเนื้อหา ซึ่งเป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และสำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษ จะไม่นำมาเป็นเกณฑ์การตัดสินผลการเรียนแต่เป็นการวัดผลและประเมินผล เพื่อดูความก้าวหน้าจากการทำกิจกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2532)

จากการที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งเป็นการทำความเข้าใจในภาพรวมของหลักสูตร ต่อไปจะกล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้และบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรโดยมีรายละเอียด ดังนี้

4. การนำหลักสูตรไปใช้และบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้บริหารและครูนำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดแก่ผู้เรียนในโรงเรียน การสอนของครูเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดซึ่งเปรียบเสมือนหัวใจในการนำหลักสูตรไปใช้ และการนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นที่สำคัญมาก เพราะถ้าแม้จะมีการพิจารณาร่างหลักสูตรไว้ส่วหรือเพียงใดก็ตาม ถ้าการนำหลักสูตรไปใช้ไม่เป็นตามกระบวนการแล้ว การนำหลักสูตรไปใช้ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้คล้ายคลึงกันว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ

โดยประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ เช่น วิธีการสอน การประเมินผล การใช้อุปกรณ์การสอน แบบเรียนและการจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้ครูได้พัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุด (Arvida Chandra, 1977 ; Beauchamp, 1968)

นักการศึกษาของไทยได้ให้ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนของการนำเอาหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ หรือไปสู่การเรียนการสอนในโรงเรียน การนำหลักสูตรไปใช้ซึ่งมีประสิทธิภาพ จะต้องอาศัยกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ หลายประเภท เช่น การจัดทำเอกสารและคู่มือการใช้หลักสูตร การเตรียมบุคลากร การบริหาร และการบริการหลักสูตร การดำเนินการสอนตามหลักสูตร การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร (สัจจ อุทรานันท์, 2527) และสมิตรี คุณานุกร (2523) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ประเภทคือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้หลักสูตรบรรลุถึงเป้าหมายและการสอนของครู

การใช้หลักสูตรนั้นประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งปฏิบัติเกี่ยวโยงกันโดยบุคคลหลายฝ่าย คือ

1. การบริหาร ได้แก่ การจัดการให้มีการดำเนินการตามหลักสูตรรวมทั้งการสนับสนุนช่วยเหลือด้านงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์แก่โรงเรียน
2. การนิเทศติดตามผล ได้แก่ การช่วยเหลือแนะนำทางวิชาการ เพื่อให้การดำเนินการต่าง ๆ ในโรงเรียนเป็นไปตามหลักสูตร รวมทั้งการตรวจสอบและประเมินผล การปฏิบัติงานของโรงเรียน
3. การเรียนการสอน ได้แก่ การจัดกิจกรรมโดยครูและนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถ ความคิด มีคุณธรรม และมีลักษณะนิสัยตามจุดหมายของหลักสูตร
4. การจัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ การจัดกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนนอกเหนือจากการเรียนการสอน
5. การวัดผลการเรียน ได้แก่ กระบวนการตรวจสอบนักเรียนว่าได้ไปถึงจุดหมายปลายทางที่หลักสูตรต้องการหรือไม่เพียงใด และบอกว่ามีส่วนใดที่บกพร่องต้องแก้ไขปรับปรุงต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525) และการดำเนินการใช้หลักสูตรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้

ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกระดับจะต้องให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ (กรมวิชาการ, 2534)

ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ให้มีประสิทธิภาพซึ่งมีบทบาท ดังนี้

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นตัวจักรสำคัญอันดับแรกในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนจึงมีบทบาทเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร โดยจะต้องมีการเตรียมวางแผนเพื่อการใช้หลักสูตร ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านวัสดุประกอบหลักสูตร งบประมาณอาคารสถานที่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร และสำรวจข้อมูลต่าง ๆ เพื่อช่วยในการพัฒนาหลักสูตร มีการเตรียมอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตร การจัดครูเข้าสอน การจัดตารางสอน การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรกับผู้ปกครองและคนในชุมชน การจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตร และการเลือกสรรโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตลอดจนการจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร

สังัด อุทรานันท์ (2528) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการใช้หลักสูตร ว่าผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตร ดังนี้

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่อย่างชัดเจน
2. ให้บริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ แก่ครู
3. ดำเนินการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
4. กระตุ้นและส่งเสริมครูในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น การจัดอบรม

หรือจัดประชุมสัมมนา เป็นต้น

5. ให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่ครูคนอื่น ๆ

ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน ในฐานะผู้บริหาร จึงต้องเป็นผู้นำทางวิชาการของโรงเรียน นอกจากจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการใช้หลักสูตรเป็นอย่างดีแล้ว ยังต้องเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนส่งเสริม

สนับสนุน ช่วยเหลือครูในโรงเรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางที่หลักสูตร กำหนด และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนในที่สุด

บทบาทของครูผู้สอน

ในการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับโรงเรียนครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญที่สุด เพราะ เป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนโดยตรง หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่เพียงใด จึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของครูผู้สอนเป็นสำคัญ สมิตร์ คุณานุกร (2523) กล่าวว่า ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในการที่จะทำให้หลักสูตรบังเกิดผลตามที่มุ่งหมาย สิ่งแรกที่ครูจะต้องทำคือ การตีความหมายของความมุ่งหมาย ไม่ว่าจะ เป็นความมุ่งหมายของหลักสูตรหรือความมุ่งหมายของหมวดวิชาก็ตามว่า มีความหมายในทางปฏิบัติอย่างไร จะจัดการเรียนการสอนอย่างไร จึงจะบรรลุความมุ่งหมายนั้น

แรมสมร อยู่สถาพร (2531) ได้กล่าวถึง ถึงบทบาทของครูในการใช้หลักสูตร ว่าครูคือผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง คณะผู้สร้างหลักสูตรและผู้บริหารควรชี้แจงให้ครูได้ตระหนักถึง ความสำคัญของตนต่อการใช้หลักสูตร ให้เข้าใจหน้าที่และบทบาทอย่างถ่องแท้ ครูทุกคนควรมี ความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรที่ตนจะต้องนำมาใช้ นอกจากนี้ครูควรจะได้รับ การฝึกฝนให้มีความรู้ ทางด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีสอน การวัดและประเมินผลการสอน ตลอดจน ความรู้ด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวเด็กที่จะสอน ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทของครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรและพฤติกรรมของครูในชั้นเรียนเป็นองค์ประกอบ ที่สำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอน และส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาโดยตรง ครูต้องใช้วิธีสอน ต่าง ๆ อย่างตรงจุดหมายและเหมาะสมกับสภาพการเรียนครูผู้สอนทุกระดับจำเป็นต้องรู้และเข้าใจ จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการทั้ง 9 ชั้น ครูผู้สอนจะต้องฝึกให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมโดยผ่านขั้นตอนกระบวนการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ เป็นประจำจนเป็นนิสัย และใช้วิธีสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ทั้งด้าน ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ค่านิยม และการจัดการ ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรมและ

ประสบการณ์ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนและท้องถิ่น แล้วให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามที่สนใจจนเกิดการค้นพบด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนให้คำแนะนำปรึกษา สิ่งที่จะช่วยครูให้สามารถฝึกผู้เรียนให้เกิดทักษะกระบวนการได้นั้น ครูจะต้องแสวงหา และพัฒนาเทคนิควิธีสอนหลายวิธี เช่น สอนอย่างไรผู้เรียนจึงจะเกิดความตระหนัก สอนอย่างไรผู้เรียนจึงจะพัฒนากระบวนการคิดและกระบวนการแก้ปัญหา ฯลฯ ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนจึงควรศึกษาค้นคว้าและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สามารถเอื้อต่อการพัฒนาทักษะกระบวนการเหล่านั้น จนสามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนที่คิดค้นได้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์กับผู้เรียน และให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิบัติกิจกรรมหาความรู้ และพัฒนาความสามารถต่าง ๆ เพื่อจะได้สนองจุดเน้นของหลักสูตรที่เน้นให้ผู้เรียนมีนิสัยในการใช้ทักษะกระบวนการนั่นเอง (สงบ ลักษณะ, 2533)

จะเห็นว่าครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้นจึงจำเป็นที่ครูผู้สอนจะต้องศึกษารายละเอียดของหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน ตลอดจนจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อนำหลักสูตรไปสู่จุดหมายปลายทางตามที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา

พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในด้านการแปลงหลักสูตรสู่การสอน การจัดปัจจัย สภาพแวดล้อมเพื่อการใช้หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีรายละเอียด ดังนี้

1. การแปลงหลักสูตรสู่การสอน เป็นการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในห้องเรียน อันได้แก่ การวางแผนการใช้หลักสูตร ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจะต้องมีการเตรียมการและศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรว่าจุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน แต่ละครั้งมีเป้าหมายที่แท้จริงอย่างไร ซึ่งจะสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน และความต้องการของชุมชนเพียงใด และมีการจัดเตรียมเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น กำหนดการสอน และแผนการสอน ซึ่งการนำหลักสูตรมาปรับใช้นั้นทางโรงเรียนมีการวางแผนรับความเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรอย่างไรทั้งในด้านตัวครู วัสดุประกอบหลักสูตร

งบประมาณ อาคารสถานที่ ตลอดจนแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งจะต้องมีการวางแผนเป็นอย่างดี เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดปัจจัยสภาพแวดล้อมเพื่อการใช้หลักสูตร การที่หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายได้นั้น จำเป็นต้องมีปัจจัยหลาย ๆ ด้านมาเสริม การนำหลักสูตรไปใช้นั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรสำรวจดูปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของโรงเรียนว่าเหมาะสมต่อการนำหลักสูตรมาปฏิบัติหรือไม่ ซึ่งประกอบด้วยการดำเนินการ ดังนี้

2.1 การเตรียมบุคลากร เนื่องจากครูเป็นผู้มีบทบาท สำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ เมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตร ครูผู้สอนควรได้มีการพัฒนาตนเองให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งสังจิต อุทรานันท์ (2527) กล่าวว่า งานเตรียมบุคลากรเป็นงานที่มีความสำคัญมาก ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ควรจะได้มีการให้ความรู้หรือชี้แจงให้ผู้ที่ใช้หลักสูตรมีความเข้าใจถึง จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้น และการเตรียมบุคลากร เพื่อการใช้หลักสูตรใหม่อาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น อาจใช้วิธีการประชุมชี้แจง การอบรม การประชุมสัมมนา การเผยแพร่ทางเอกสารและสื่อมวลชนต่าง ๆ และผู้บริหารการศึกษาจะมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการเตรียมครูโดยการส่งครูเข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งจัดโดยหน่วยงานต่าง ๆ และบางครั้งโรงเรียนอาจจะจัดให้มีการประชุมหรือสัมมนาภายในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) กล่าวว่า การเตรียมอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรจึงถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ถ้าครูไม่ได้รับการอบรม นวัตกรรมเทคโนโลยี วิธีการสอน กระบวนการใหม่ ๆ ที่นำมาใช้ แม้จะเขียนเสนอแนะไว้ชัดเจนที่หลักสูตรคู่มือครู แต่การนำไปใช้อาจจะมีการสื่อสารได้ไม่เต็มที่ การใช้หลักสูตรก็จะดำเนินไปอย่างขาดประสิทธิภาพ การฝึกอบรมครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรใหม่ จึงเป็นสิ่งจำเป็นและต้องทำ และควรจัดในรูปแบบปฏิบัติการ ให้ทุกคนได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาของหลักสูตร และจะนำไปปรับใช้ในห้องเรียนได้อย่างไร โดยการสร้างกำหนดการสอน ประมวลการสอน การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียน ทดลองสอน เพื่อแก้ไขปรับปรุงโดยการทำเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และใช้เวลาอย่างน้อย 2 สัปดาห์ และการจัดครูเข้าสอนจำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ตลอดจนความสมัครใจของครูแต่ละคนทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรแต่ละคนได้ใช้ศักยภาพของตนให้เป็นประโยชน์ต่อการใช้หลักสูตรให้มากที่สุด

และการจัดครูเข้าสอนในชั้นเรียนระดับประถมศึกษาชั้นนั้นมีความสำคัญมาก เนื่องจากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีการเปลี่ยนแปลงทั้งเนื้อหาและวิธีการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนของเด็กได้ผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ครูที่เข้าสอนจะต้องเป็นทั้งผู้สอน เป็นทั้งพี่เลี้ยง และเป็นผู้คอยแนะทางที่ถูกที่ควรให้กับเด็ก ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรเป็นอย่างดี การจัดครูเข้าชั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาคัดเลือกผู้ที่มีความสามารถเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน โดยคำนึงถึงความสามารถ ความถนัด อารมณ์ และนิสัยใจคอของครูแต่ละคนอย่างละเอียดถี่ถ้วน และรอบคอบที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525)

2.2 การจัดทำเอกสารคู่มือประกอบหลักสูตร การจัดทำแผนการสอน คู่มือครูแบบเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องทำและจะละเลยส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ แผนการสอนจะช่วยให้ครูเห็นแนวทางชัดเจนยิ่งขึ้นว่าจะทำการสอนแบบใด จะเลือกจัดประสบการณ์อย่างไรให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กอยากเรียน และทำให้การเรียนน่าสนใจ การจัดทำสื่อการเรียนอาจารย์ร่วมกันทำเป็นกลุ่มโรงเรียนจะช่วยแบ่งเบาภาระและการทำงานของครู และจะครอบคลุมเนื้อหาสาระได้มากกว่าเพราะช่วยกันทำ เป็นการประหยัดแรงงานและงบประมาณที่สำคัญคือผู้เรียนรู้ตามความสามารถ ความสนใจ และตรงกับความต้องการของชุมชน บุญมี เฌรชอด (2525) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ในระดับโรงเรียนนั้นผู้บริหารโรงเรียน และครูต้องศึกษาหลักสูตรแม่บทและหลักสูตรระดับท้องถิ่นแล้วนำมาจัดทำเป็นแผนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและผู้เรียน ตลอดจนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรอบรู้ และความสามารถตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมิตร์ คุณานุก (2523) ที่ว่าเอกสารหลักสูตร จะถูกปรับขยายมาเรื่อย ๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมที่สุด เมื่อมาถึงในชั้นเรียนยังต้องถูกปรับอีก เพื่อให้สอดคล้องกับนักเรียนในแต่ละชั้น แม้นักเรียนจะอยู่ในระดับการศึกษาเดียวกัน และในโรงเรียนเดียวกันก็ตาม ย่อมมีความแตกต่างกันหลาย ๆ ด้านและเอกสารหลักสูตรที่ได้จากการพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียน ได้แก่ โครงการสอน ซึ่งมีการจัดทำในสองระดับ คือระดับจังหวัดและระดับโรงเรียน ซึ่งในปัจจุบันนี้คือตัวกำหนดการสอน นั่นเอง

ในการจัดทำกำหนดการสอนนี้ กรมวิชาการได้เสนอแนวปฏิบัติที่ว่า ครูผู้สอนควร จะได้จัดทำกำหนดการสอนและตารางสอนเอง โดยอาจรวมกลุ่มกันจัดทำในระดับโรงเรียนที่มี ชั้นเรียนนั้น ๆ หลาย ๆ ห้องเรียน หรือจัดทำในระดับกลุ่มโรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกัน ถ้าจำเป็นจริง ๆ จะทำในระดับอำเภอก็ได้ แต่ควรให้ผู้สอนชั้นนั้น ๆ เป็นผู้ทำ ทั้งนี้เพราะผู้สอน ย่อมเข้าใจเนื้อหาสาระ กิจกรรมต่าง ๆ ในแผนการสอนได้ดีกว่า และสามารถพิจารณาจัดแบ่ง เนื้อหากิจกรรมมาสอนให้เหมาะสมกับช่วงเวลาแต่ละวัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525)

ส่วนบันทึกการสอนนั้น จะจัดทำในระดับชั้นเรียน เป็นหน้าที่โดยตรงของครู ผู้สอน ในการทำบันทึกการสอนนั้น อรรถวรณ เกตุอร่าม (2526) ได้กล่าวว่า เอกสาร ประกอบหลักสูตรมีมากชนิด สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ครูมากที่สุดในการเตรียมการสอน คือ "แผนการสอนย่อย" หรือบันทึกการสอน" แม้ว่าครูจะมีคู่มือครู หรือแผนการสอนอยู่แล้วทุกชั้น ทุกวิชาแล้วก็ตาม แต่ยังคงลำบากในการแปลงไปสู่การสอน เพราะขอบข่ายยังกว้างอยู่ เนื่องจากในแต่ละบท หรือแต่ละหน่วยในแผนการสอน หรือคู่มือครูนั้น ใช้เวลาในการสอนมาก อาจเป็น 10 คาบ 15 คาบ หรือมากกว่านั้น ถ้าครูไม่มีแผนการสอนย่อยหรือบันทึกการสอน ให้มีลักษณะแคบเข้าโดยกำหนดเวลาตามที่ครูต้องการ ครูก็จะไม่ทราบว่าการสอนแต่ละครั้ง จะสอนมากน้อยแค่ไหน วิธีการสอนอย่างไร และใช้เวลาเท่าไร ดังนั้นครูจึงควรจัดทำ บันทึกการสอน นอกจากแนวคิดดังกล่าวแล้วยังมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ในด้านการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดทำกำหนดการสอน บันทึกการสอน และเอกสาร ประกอบหลักสูตร พบว่า ด้านการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการวางแผน เพื่อการสอนด้วยวิธีให้ครูมีส่วนร่วมจัดทำกำหนดการสอน มีการจัดทำแผนการสอนย่อย หรือบันทึก การสอนด้วยวิธีให้ครูแต่ละคนจัดทำก่อน 1 สัปดาห์ (นิตยา จรุงผลฐิติ, 2530) นอกจากนี้ก็มี งานวิจัยของ วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2530) พบว่าในด้านการจัดทำกำหนดการสอน โรงเรียน ส่วนใหญ่มีการจัดทำกำหนดการสอน โดยครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำเอง

2.3 การจัดสื่อและวัสดุอุปกรณ์ ในการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุเป้าหมายนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการจัดเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนไว้บริการ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้สะดวก ทันเวลา และคุ้มค่า การบริการวัสดุ และเอกสารประกอบหลักสูตรจะบรรลุเป้าหมายนั้นมีขั้นตอนดังนี้

1. ครูวิเคราะห์และตรวจสอบความต้องการวัสดุเอกสารประกอบหลักสูตร แล้วแจ้งให้โรงเรียนทราบ
2. โรงเรียนรวบรวมและวิเคราะห์ความต้องการของครู แยกประเภท เป็นสิ่งที่ต้องจัดหาและจัดซื้อ
3. โรงเรียนส่งข้อมูลดังกล่าวไปยังหน่วยงานที่ให้บริการ ได้แก่ อำเภอ จังหวัด สำหรับสิ่งที่ต้องจัดซื้อโดยใช้งบประมาณ ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน นวัตกรรมการสอน ฯลฯ ที่เป็นของท้องถิ่น ให้ส่งไปยังศูนย์วิชาการระดับกลุ่มโรงเรียน ศูนย์วิชาการจังหวัด และเขตการศึกษา
4. หน่วยงานที่ให้บริการตามข้อ 3 วิเคราะห์ข้อมูลแล้วดำเนินการผลิต หรือจัดทำตามความต้องการ แล้วนำไปบริการโรงเรียนหรือหน่วยปฏิบัติ
5. หน่วยงานตาม ข้อ 3 ซึ่งได้แก่ เขตการศึกษา และจังหวัด ส่ง ข้อมูลไปยังกรมวิชาการ เพื่อขอรับบริการในเรื่องเอกสารหลักสูตร และความช่วยเหลือทาง วิชาการ ในกรณีไม่สามารถจัดบริการให้หน่วยปฏิบัติได้
6. กรมวิชาการ วิเคราะห์ข้อมูลและดำเนินการช่วยเหลือตามบทบาท หน้าที่ (กรมวิชาการ, 2534)

การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอนจึงเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอน เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้ที่ เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของครู รวมทั้ง ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือและจัดบริการด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและ สื่อการสอนแก่ครูได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม

2.4 การจัดอาคารสถานที่และแหล่งวิชาการ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนที่จะต้องดำเนินการ และการเตรียมอาคารสถานที่ สำหรับผู้ใช้หลักสูตร โดยยึด เป้าหมาย และหลักการของหลักสูตร ตลอดจนจุดเน้นต่าง ๆ มีดังนี้

1. การสอนตามแนวทางของหลักสูตร คือ การให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ตามรูปแบบของการปฏิบัติในชีวิตจริง คือ มีการสังคมนระหว่างบุคคลที่อยู่ในโรงเรียนและนอก โรงเรียน การฝึกให้ครู ผู้เรียน บุคคลอื่น ๆ มีมนุษยสัมพันธ์อันดีต่อกัน เป็นการฝึกการอยู่

ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมในอนาคต ดังนั้น การดำเนินชีวิตในโรงเรียนจะต้องเหมือนกับบ้าน และสังคมในชุมชนนั้น ๆ คือ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร ทำหน้าที่คล้ายบิดามารดา ครูอาจารย์ ในโรงเรียน เหมือนพี่น้อง ผู้เรียนเหมือนลูก ๆ ที่จะต้องช่วยเหลือกันตลอดเวลา มีบรรยากาศ มีลักษณะประชาธิปไตยและเป็นกันเอง ซึ่งจะช่วยให้จิตใจได้แก้ออกมาโรงเรียน

2. สภาพแวดล้อมสำคัญที่จะเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียน การสอนจริยศึกษาด้วยการทำตามแบบอย่าง เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาลักษณะนิสัยในตัวผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ถ้าไม่มีแบบอย่างดีผู้เรียนอาจเกิดความขัดแย้งในระหว่างการปฏิบัติ ผู้บริหารจะต้องควบคุมการปฏิบัติตนของครูในโรงเรียนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน เช่น การมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา การแต่งกาย ตลอดจนมารยาทต่าง ๆ ฯลฯ

3. จัดบรรยากาศให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและทำงานร่วมกัน เช่น ให้มีการเลือกตั้ง ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างอิสระในลักษณะมีวินัยในตนเอง เช่น เข้าแถวโดยไม่ต้องมีครูควบคุม ช่วยดูแลรักษาความสะอาด รดน้ำต้นไม้ ดูแลรักษาห้องสมุดของโรงเรียนเสมือนกับเป็นสมบัติของตนเอง

4. จัดให้มีห้องสมุด มุมหนังสือหรือแหล่งวิชาที่จะให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนตามแนวทางของหลักสูตรห้องสมุด อาจใช้วัสดุท้องถิ่นมาจัดทำ อาจมีสื่ออุปกรณ์บางอย่างให้ที่นั่งนอนอ่านหนังสือได้ เหมือนที่บ้าน

5. มีบริเวณสำหรับผู้เรียนได้ฝึกฝนปฏิบัติกิจกรรมในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ เช่น มีพื้นที่สำหรับการเกษตร สนามสำหรับเล่นกีฬาต่าง ๆ พร้อมด้วยอุปกรณ์การเล่น โรงเรียนที่มีสภาพไม่อาจหาที่สำหรับการเกษตรได้ อาจนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ เช่น ปลูกพืชผักลอยฟ้า ปลูกในภาชนะต่าง ๆ ที่เคลื่อนที่ได้ง่าย

6. จัดสถานที่สำหรับผู้เรียนได้ฝึกออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เช่น สถานที่สำหรับปั่นปาย ชิงช้า และอุปกรณ์การเล่นอื่น ๆ ที่ผู้เรียนเล่นเองด้วยความปลอดภัย เพราะผู้เรียนในระดับประถมศึกษามีกำลังกายและพลังงานมาก ถ้าไม่มีที่พักผ่อน ออกกำลังกาย จะมีความเหนื่อยล้า แสดงพฤติกรรมไปในทางที่ไม่ถูกต้อง และอาจก่อความวุ่นวายขึ้นในโรงเรียนได้

7. โรงเรียนต้องจัดบริการทางด้านสุขภาพสำหรับครู ผู้เรียน เช่น น้ำดื่ม ห้องส้วม ห้องพยาบาล เรื่องของน้ำดื่มและน้ำใช้ควรจัดให้เพียงพอกับกิจกรรมตามหลักสูตร ซึ่งต้องมีการปฏิบัติจริง เช่นในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-2 จะต้องมีการฝึกการแปรงฟันจริง ๆ อย่างสม่ำเสมอหลังจากรับประทานอาหารเข้า กิจกรรมการเกษตร การประกอบอาหาร การทำความสะอาดในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

8. โรงเรียนต้องจัดอาคารสถานที่และบริเวณทั่วไปให้มีความสะอาด เรียบร้อย ร่มรื่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นและได้อยู่ใกล้ชิดสภาพแวดล้อม ซึ่งจะเป็นตัวแบบที่ดีอันเป็นการพัฒนาลักษณะนิสัยให้แก่ผู้เรียน

9. จัดป้ายนิเทศสำหรับโรงเรียน ห้องเรียน ป้ายสถิติ ป้ายชื่อนั้น ให้อยู่ในสภาพปัจจุบัน และใช้ประโยชน์ได้ การจัดป้ายนิเทศเป็นการประชาสัมพันธ์เรื่องต่าง ๆ ให้บุคลากรในโรงเรียนได้ทราบ ป้ายนิเทศเหล่านี้ควรอยู่ระดับสูง ต่ำ ซึ่งผู้เรียนจะสามารถนำวิสัยทัศน์หรือภาพ หรือข้อความไปคิดได้ด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

แหล่งวิทยาการ หมายถึง สถานที่ บุคคล เอกสาร วิสตุ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่จะเป็นแหล่งเสริมความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน และส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนได้อย่างรวดเร็ว และเสียเวลาน้อยที่สุด ครูที่ฉลาดควรพิจารณาเลือกแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ที่มีอยู่ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนให้มากที่สุด และจัดแบ่งตามแหล่งที่อยู่ ซึ่งอาจจัดได้ 4 ประเภทคือ แหล่งวิทยาการภายในโรงเรียน แหล่งวิทยาการในกลุ่มโรงเรียน แหล่งวิทยาการในท้องถิ่น และแหล่งวิทยาการนอกท้องถิ่น (ทัศนีย์ สุภเมธี, 2532) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2520) ได้ทำการวิจัยโดยศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน พบว่า ตัวแปรด้านขนาดของโรงเรียนเป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับ บึงอาจ บำรุงศรี (2521) พบผลว่า ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่สนใจและแสวงหาความรู้เพิ่มเติม แต่ขาดแหล่งวิชาและเอกสารที่จะค้นคว้า

การจัดอาคารสถานที่และแหล่งวิทยาการให้สอดคล้องกับการใช้หลักสูตร จึงเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยให้การนำหลักสูตรไปปฏิบัติในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนควรมีการวางแผน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียน การสอนและสอดคล้องกับหลักสูตรมากที่สุด

2.5 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนมากซึ่ง การเรียนการสอนในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมากมาย ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ โดยเข้า ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้มีประสบการณ์ที่จะดำเนินชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข ดังเช่นที่ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2526) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า โรงเรียนประถมศึกษาจะต้องคำนึงถึงบริการที่จะ ทำให้การจัดการศึกษามีลักษณะเป็นไปเพื่อการเสริมสร้าง และเป็นไปเพื่อคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มากขึ้น โรงเรียนประถมศึกษาไม่ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อสอนหนังสือแต่เพียงอย่างเดียว ยังมีหน้าที่จัด สิ่งแวดล้อม บรรยากาศและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการทุกด้านของเด็ก ดังนั้น ครูนอกจาก จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามเนื้อหาวิชาในหลักสูตรแล้วยังจะต้องจัดกิจกรรมให้สอดคล้อง กับเนื้อหาวิชาเพื่อเสริมประสบการณ์ให้กับผู้เรียนอีกด้วย กิจกรรมที่จัดขึ้นนี้ก็คือ กิจกรรมเสริม หลักสูตร และกาญจนา ศรีกาณสินธุ์ (2531) ได้ให้ความหมายว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ งานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง นอกเหนือจากการสอนในชั้นตามปกติ เป็นงานที่มุ่งส่งเสริม การเรียนของนักเรียนทุกคนให้ก้าวหน้าประสบผลสำเร็จ และมุ่งส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของ นักเรียนในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี อันจะมีผลไปถึงการพัฒนาบุคลิกภาพ และความรู้ความ สามารถหรือความถนัดเฉพาะด้านของนักเรียนแต่ละคนให้ก้าวหน้า และเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ ตัวของเขาเองทั้งในขณะที่อยู่ในโรงเรียน และเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปสู่อาชีพการงานอีกด้วย

กิจกรรมเสริมหลักสูตรจึงเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อมุ่งส่งเสริมประสบการณ์ และพัฒนาการทุกด้านให้นักเรียน ดังเช่นที่ วันนอร์ มะทา (2523) และกระทรวงศึกษาธิการ (2520) ได้ให้ข้อสรุปตรงกันว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความมุ่งหมายที่สำคัญ ดังนี้

1. เพื่อสนองความต้องการทางจิตวิทยาของนักเรียน ซึ่งได้แก่ความ ต้องการเป็นสมาชิกของกลุ่ม การยอมรับของบุคคลวัยเดียวกัน การยกย่องชมเชย ความสำเร็จ การฝึกทักษะ การอยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งอบอุ่นและเป็นมิตร เพื่อทดแทนสิ่งที่ตนเองขาด เช่น

ความสามารถในการเรียน เป็นต้น

2. กิจกรรมเสริมหลักสูตรช่วยให้นักเรียนได้แสดงออกในด้านความสนใจ
ความสามารถพิเศษ และความกระตือรือร้นของนักเรียน เช่น กิจกรรมด้านดนตรี ศิลปะ

3. เพื่อให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ มีความ
เข้าใจและเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

4. ช่วยให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้มีคุณค่าและเกิดประโยชน์ต่อ
ตนเองและส่วนรวม

5. เป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียน และนักเรียนกับครู

6. ช่วยพัฒนาความเป็นผู้นำของนักเรียนได้ดียิ่งกว่าการเรียนในชั้นเรียน

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรจึงเป็นการจัดทำกิจกรรมที่มีความมุ่งหมาย
หลักคือ การพัฒนาคุณภาพของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิทิพล

รัมประพันธ์ (2528) เรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียน
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6
ที่ได้พบว่า ความมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมนักเรียน คือ ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย และ
ฝึกการเป็นพลเมืองดีของชาติ เพื่อให้มีความร่วมมืออันดีต่อกันเพื่อส่งเสริมทักษะต่าง ๆ เช่น การ
เป็นผู้นำ การทำงานร่วมกัน และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

กิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนได้รับความรู้จาก
ประสบการณ์ในโรงเรียน โดยจัดสิ่งแวดล้อม บรรยากาศที่เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนเกิดเจตคติ
ที่ดี มีความก้าวหน้าทางวิชาการ ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพและความสามารถเฉพาะตนเป็นการช่วย
เสริมการนำหลักสูตรไปใช้ได้ผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.6 การนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร ระหว่างการใช้หลักสูตรนั้น หน่วยงาน
ส่วนกลางในฐานะผู้พัฒนาหลักสูตรควรจะได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปให้คำแนะนำ เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร
เป็นการเพิ่มเติม และติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียนว่า ได้ดำเนินการด้วยความถูกต้องมี
ปัญหาใดเกิดขึ้นหรือไม่ หากมีปัญหาก็กจะได้หาทางแก้ไขให้ลุล่วงลงไป สำหรับหน่วยงานในระดับ
ท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรก็อาจจะมีการดำเนินการให้คำแนะนำและช่วยเหลือแก่ครูผู้ใช้หลักสูตร
เพื่อให้ครูได้ดำเนินการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง การนิเทศการใช้หลักสูตร หรือการนิเทศการจัด

การเรียนการสอนต้องคำนึงถึงหลักสำคัญของการนิเทศก็คือ เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ ไม่ใช่เป็นการคอยตรวจสอบเพื่อจับผิดแต่ประการใด โดยลักษณะเช่นนี้ ผู้นิเทศจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีกับผู้รับการนิเทศ การดำเนินการนิเทศจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีกับผู้รับการนิเทศ การดำเนินการนิเทศจะต้องดำเนินการไปด้วยบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตยและร่วมมือกัน (สังจิต อุทรานันท์, 2528) และนอกจากนั้นการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร คือ กระบวนการสร้างสรรค์ในการให้คำแนะนำและการชี้ช่องทางในลักษณะที่เป็นกันเองแก่ครู ในอันที่จะปรับปรุงครูและสภาพการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่พึงประสงค์ เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรเป็นอย่างดีและสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนจะต้องจัดให้มีระบบนิเทศทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ถือว่าการนิเทศภายในเป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งควรจัดให้มีขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดองค์การ เป้าหมายนิเทศ วิธีการนิเทศ และกิจกรรมในการนิเทศ กำหนดไว้อย่างชัดเจน การบริหารการศึกษาและการนิเทศ การศึกษาจะต้องประสานสัมพันธ์กัน วิธีการและเทคนิคต่าง ๆ ควรตั้งอยู่บนเจตคติและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การนิเทศควรเน้นในเรื่องการทดลอง การสังเกต การวินิจฉัย และความเชื่อได้ และควรเป็นเรื่องของความร่วมมือของครูทุก ๆ คน โดยให้ครูทุกคนมีโอกาสแสดงออกอย่างเสรี ทั้งในการอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาและการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534

การนิเทศติดตามและให้ความช่วยเหลือแก่ครู จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการช่วยให้ครูได้ดำเนินการใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง และส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนของนักเรียนในที่สุด

2.7 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร วิธีย วังษ์ใหญ่ (2523) ได้กล่าวถึงการประชาสัมพันธ์หลักสูตรว่า หมายถึง ภารกิจที่คณะกรรมการบริหารหลักสูตรจะต้องวางแผน ดำเนินการใช้หลักสูตรเพื่อการสื่อสารสองทาง และเสริมสร้างให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความรู้สึกที่ดีต่อหลักสูตร ป้องกันและแก้ไขความเข้าใจผิด ขจัดและลดสาเหตุแห่งการขัดแย้งต่าง ๆ รวมทั้งสนับสนุนนโยบายการดำเนินการใช้หลักสูตร การวางแผนงานประชาสัมพันธ์หลักสูตรเป็นเสมือนหัวใจของการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ที่ดี ช่วยให้เกิดการประสานงาน ขจัดอุปสรรคและปัญหา

ซ้ำซ้อน ถ้าขาดการวางแผนก็ยากที่งานการใช้หลักสูตรจะดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ การวางแผน การประชาสัมพันธ์หลักสูตรควรจัดเป็น 3 ระยะ คือ ก่อนการใช้หลักสูตร ระหว่างการใช้หลักสูตร และภายหลังการใช้หลักสูตร การวางแผนการประชาสัมพันธ์หลักสูตรมีดังต่อไปนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ จะต้องกำหนดหรือระบุสิ่งที่ต้องการประชาสัมพันธ์ไว้อย่างชัดเจนว่าเพื่ออะไรบ้าง จะต้องสร้างความเข้าใจในสิ่งใด หรือด้วยการแก้ปัญหาใดในหลักสูตร

2. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย จะต้องระบุให้แน่ชัดว่ากลุ่มเป้าหมายคือใคร มีพื้นฐานการศึกษาหรือภูมิหลังอย่างไร รวมทั้งรายละเอียดต่าง ๆ เช่น พื้นฐานทาง เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งว่าใครจะสามารถเป็นผู้นำความคิดเห็นหรือมีอิทธิพลต่อการเผยแพร่ข่าวสารหลักสูตรไปสู่ประชาชนในท้องถิ่น

3. การกำหนดหัวเรื่อง จะต้องกำหนดให้แน่นอนว่า แนวหัวเรื่องเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์หลักสูตรจะเน้นไปทางใด ตลอดจนการกำหนดสัญลักษณ์ หรือข้อความที่จะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้รวดเร็ว

4. การกำหนดระยะเวลา จะต้องมีการกำหนดช่วงระยะเวลาหรือจังหวะเวลาที่เหมาะสมที่สุดในการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น อาจจะเริ่มทำการเผยแพร่เกี่ยวกับหลักสูตรใหม่ล่วงหน้าเป็นการกระตุ้นความสนใจ

5. การกำหนดสื่อและเทคนิคต่าง ๆ จะต้องกำหนดลงไปว่าจะใช้สื่อหรือเครื่องมือใดบ้าง รวมทั้งเทคนิคอื่น ๆ

6. การกำหนดงบประมาณ จะต้องกำหนดงบประมาณที่จะใช้ในการดำเนินงานให้ชัดเจน การกำหนดงบประมาณรวมทั้งกำหนดบุคลากรที่ต้องใช้ในการดำเนินงาน

การประชาสัมพันธ์หลักสูตรจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการนำหลักสูตรไปใช้ ทั้งนี้เพราะการประชาสัมพันธ์หลักสูตรเป็นวิธีการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรทุกฝ่าย เพื่อให้ทราบ bahwa หลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่มีการปรับตรงจุดใดมีจุดเน้นอย่างไร และมีวิธีปฏิบัติในการใช้หลักสูตรอย่างไร ถ้าทุกฝ่ายเข้าใจตรงกัน จะทำให้เกิดความร่วมมือสนับสนุนการใช้หลักสูตรตามบทบาทในหน้าที่ของตนเอง

3. การจัดการเรียนการสอน เป็นการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อให้ผู้เรียน เกิดความรู้ความเข้าใจ มีค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ทักษะและกระบวนการต่าง ๆ เพื่อนำ ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต การจัดการเรียนการสอน จึงประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

3.1 การเตรียมการสอน เป็นการวางแผนการสอนล่วงหน้าของครูผู้สอน ซึ่งจะต้องมีการจัดทำบันทึกการสอน เตรียมสื่อการสอน วิธีการวัดผลและประเมินผล ตลอดจน เครื่องมือวัดจุดประสงค์ย่อยไว้ล่วงหน้า เพื่อช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไป ตามลำดับขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้ และบรรลุผลตามจุดประสงค์

การเตรียมการสอนของครูมี 2 ลักษณะ คือ

1. การเตรียมตัวในระยะยาวหรือการเตรียมตัวโดยทั่วไป ซึ่งครูจะต้องเตรียมในเรื่องการศึกษาถึงหลักสูตร การศึกษาเอกสารอื่น ๆ ที่ประกอบเป็นตัวหลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน แบบฝึกหัด ตลอดจนสื่อการเรียนการสอนอื่น ๆ และตลอดทั้งการศึกษาวิธีการวัดและการประเมินผลการเรียน ตลอดจนการใช้แบบฟอร์มต่าง ๆ ตามหลักสูตรใหม่

2. การเตรียมตัวในระยะสั้น หรือการเตรียมตัวเพื่อที่จะสอนในแต่ละวัน ซึ่งครูจะต้องทำกำหนดการสอนและตารางสอนก่อนว่าจะสอนเรื่องอะไร ใช้เวลาที่สอนกี่คาบ แล้ว จึงไปดูแผนการสอนหรือคู่มือครู เพื่อศึกษาความคิดรวบยอด จุดประสงค์ เนื้อหาสาระรายละเอียดว่ามีอะไรบ้าง แล้วพิจารณาความสอดคล้องระหว่างความคิดรวบยอดและจุดประสงค์ว่ามีความ สอดคล้องหรือไม่ รวมทั้งการศึกษากิจกรรมการเรียน สื่อการเรียนทั้งหมด การวัดผลและ ประเมินผล ตลอดจนการศึกษาเนื้อหาสาระเพิ่มเติม การกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้ เหมาะสม เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525)

ชูชาติ เชิงฉลาด (2527) ได้กล่าวถึงการเตรียมการสอนของครูว่า เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับครูผู้สอนทุกคน เพราะทำให้ครูประหยัดเวลา ลดข้อผิดพลาดและ เกิดความมั่นใจในการสอนมากขึ้น องค์การ อินทรมพริษฐ์ (2528) ได้กล่าวถึงการเตรียม การสอนว่า "ครูทุกคนไม่ว่าจะมีความชำนาญในการสอนมากน้อยเพียงใดก็ตามก็ต้องเตรียม การสอน" ชีรยุทธ์ เสนิงวงศ์ ณ อุษยสา (2528) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า "การเตรียมการสอนเป็น

สิ่งจำเป็นสำหรับการสอนที่ดี ครูประณตศึกษาที่ดีควรจะได้เตรียมการสอนทุกครั้งก่อนที่จะสอน"

จากคำจำกัดความข้างต้น จะเห็นได้ว่า การเตรียมการสอนมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนมาก ถึงแม้ครูจะมีประสบการณ์ในการสอนเป็นเวลานานปี แต่สิ่งที่สอนอาจเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นครูจะต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ที่ถูกต้องทันสมัย และเป็นการเตรียมความพร้อมของครูก่อนลงมือสอนจริง ช่วยให้การดำเนินการสอนเป็นไปอย่างราบรื่นตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ และเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ครูอีกด้วย

3.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรมีจุดเน้น 2 ประการ คือ การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2534)

การจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การสอนที่จัดเนื้อหาและกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต การสอนที่จัดเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน และการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือคิดหาความรู้ และลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน จนเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ส่วนการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การที่ครูใช้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบให้เหมาะกับเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยวิธีสอนที่แก้ปัญหา กระบวนการทำงาน และฝึกกระบวนการต่าง ๆ จนคิดเป็นนิสัย การฝึกให้นักเรียนหาความรู้ โดยเน้นกระบวนการ จะทำให้นักเรียนนำข้อมูลมาคิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบ สร้างทางเลือก ประเมินผล ฯลฯ จนจำข้อมูลและเกิดความเข้าใจโดยไม่ต้องท่องจำ และในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับจุดเน้นทั้ง 2 ประการ ดังกล่าวข้างต้น นั้น ได้มีการรวมเอาวิธีสอนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เป็นกระบวนการเรียนการสอนเรียกว่า "ทักษะกระบวนการ" แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ครูผู้สอนยึดเป็นแนวทางดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนเนื้อหาในแต่ละบทเรียน ควรยึดหยุ่นได้ตามเหตุการณ์ สภาพท้องถิ่น ความสนใจของผู้เรียน และให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวิชามากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. ผู้สอนควรจะใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหา และความต้องการของตนเองและท้องถิ่น ฝึกให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาวิธีสอนให้เห็นว่าเหมาะสมกับจุดประสงค์ และลักษณะเนื้อหาวิชา เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา ค้นคว้า อภิปราย

3. ผู้สอนควรคำนึงการที่จะให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนทั้งภาควิชาการ และภาคปฏิบัติ ซึ่งมีผลส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะของเอ็กต์บุคคล และให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้

4. กำหนดเวลาเรียนแต่ละคาบให้โรงเรียนจัดทำเป็นช่วงสั้นหรือยาวตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาและกิจกรรม (กรมวิชาการ, 2521)

ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน ครูผู้สอนจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา วิสัยความสามารถ และความสนใจของเด็ก เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดหมายที่วางไว้

3.3 การใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน

สื่อการสอน หมายถึง วัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ทั้งที่เป็นประเภทถาวรและสิ้นเปลืองที่ครูจำเป็นต้องใช้ปฏิบัติกิจกรรมในโรงเรียน เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525) ชนิดของสื่อและอุปกรณ์การสอนที่โรงเรียนควรจัดหา มีดังนี้

1. สิ่งพิมพ์

1.1 สิ่งพิมพ์ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกำหนดหนังสือเรียน หนังสืออ้างอิง หนังสืออ่านเพิ่มเติม หรือหนังสืออ่านประกอบ หนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออ่านนอกเวลา และคู่มือการเรียนการสอน

1.2 สิ่งพิมพ์ทั่ว ๆ ไป ได้แก่ หนังสือสารคดีทั่ว ๆ ไป วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร และกฤตภาค (สิ่งพิมพ์ที่ตัดมาจากหนังสือพิมพ์ หรืออื่น ๆ อาจเป็นบทความข่าว หรือ ภาพก็ได้)

2. โสตทัศนวัสดุ หมายถึง วัสดุทุกประเภทที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจ เกิดทักษะและเจตคติตามต้องการ เช่น สไลด์ เทป แผนภูมิ รูปภาพ และเครื่องมือต่าง ๆ เป็นต้น (กรมสามัญศึกษา, 2529) แนวคิดพื้นฐานในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน ครูจะ

ต้องศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด ปรัชญา จุดหมาย หลักการและโครงสร้างของหลักสูตร อย่างละเอียด เพื่อจะได้มองเห็นทิศทางของหลักสูตรแม่บทอย่างชัดเจนก่อน จึงจะสามารถกำหนด สื่อการเรียนการสอนได้ ซึ่งมีองค์ประกอบในการตัดสินใจเลือกใช้สื่อ ดังนี้

1. ลักษณะเนื้อหาวิชาของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ ความแตกต่างของลักษณะเนื้อหาวิชาของแต่ละกลุ่มประสบการณ์อยู่ที่กระบวนการเรียนรู้ว่าจะเน้นด้านใด เช่น พลศึกษา ดนตรี นาฏศิลป์ เน้นกระบวนการฝึกปฏิบัติ แต่เนื้อหาสังคมศึกษาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตจะเน้นกระบวนการความรู้ ความเข้าใจ ครูจะต้องวิเคราะห์ให้ดี เพื่อกำหนดสื่อให้ตรงตามลักษณะการเรียนรู้
2. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ ครูต้องศึกษาว่า เนื้อหาที่จะสอนในแต่ละครั้งนั้นมีจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ ต้องการให้เกิดอะไรขึ้นกับผู้เรียน เพื่อกำหนดสื่อให้ตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้
3. ตัวผู้เรียน ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงวัยและจำนวนของผู้เรียน จะได้จัดสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมเพียงพอ เพื่อประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียน
4. สภาพท้องถิ่นและสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เป็นตัวกำหนดว่า สื่อการเรียนการสอนที่ครูเลือกใช้นั้นจะสามารถจัดหาและนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534) และจากการวิจัยของ ประสงค์ พิมล (2530) เรื่องการศึกษาปัญหาการผลิตและการใช้สื่อการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า การใช้สื่อการสอนของครูนั้นประสบปัญหา คือ ครูไม่มีเวลาในการเตรียมสื่อการสอนในชั้นเรียน มีนักเรียนมากไม่เหมาะสมในการใช้สื่อ สื่อการสอนในโรงเรียนมีน้อยไม่เพียงพอ และการหาสื่อให้ตรงจุดมุ่งหมายในการสอนยาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา महाวลเลิศ (2527) เรื่อง ปัญหาและความต้องการสื่อการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521 ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่พบว่าครูส่วนใหญ่ไม่มีเวลาผลิตสื่อการสอน เพราะมีชั่วโมงสอนมากทั้งยังขาดความรู้ในการผลิตและการใช้สื่อ ในส่วนที่เป็นปัญหาอันเกิดจากสถานศึกษา และฝ่ายบริหาร

คือ ในห้องสมุดมีหนังสือน้อยไม่เพียงพอสำหรับให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ โรงเรียนขาดแคลนสื่อการสอน ขาดงบประมาณ ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ และไม่ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร

สื่อและอุปกรณ์การสอนมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเพราะช่วยให้นักเรียนสนใจและตั้งใจเรียน ทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดี เกิดการเรียนรู้ที่คงทนตลอดจนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นครูผู้สอน จึงควรจัดหาหรือผลิตสื่อการสอน เพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนให้มากที่สุด และเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบทเรียน และกิจกรรม จะทำให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตรงตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนด

3.4 การวัดและประเมินผลการเรียน ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2527) ได้กล่าวถึงการวัดผลการเรียนการสอนว่า การวัดผลการเรียนการสอนในชั้นเรียนนั้น ครูจะต้องให้ความสนใจต่อความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนอยู่ตลอดเวลา และควรจัดให้มีการทดสอบความรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ทราบผลความก้าวหน้าของการเรียนรู้อยู่เสมอ โดยการถามความรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียน การสังเกต การมอบหมายงานให้ทำ และในปลายภาคเรียนก็จัดให้มีการสอบประจำภาคเรียน เพื่อทดสอบความรู้ของผู้เรียนโดยตรงอีกด้วย ส่วนผลที่ได้จะเก็บบันทึกไว้เพื่อรายงานความก้าวหน้าในการเรียนให้ผู้ปกครองที่บ้านทราบต่อไป ผลที่ได้จากการวัดผลและประเมินผลนั้นจะเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่ครูได้กำหนดไว้ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ซึ่งเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้แล้วย่อมจะต้องมีพฤติกรรมตามที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งมีความสามารถที่กำหนดไว้ด้วย และเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องออกแบบทดสอบเป็น รวมทั้งประเมินผลของคะแนนที่ได้มาด้วย สำหรับวิธีการวัดผลและประเมินผลความสามารถและพฤติกรรมของผู้เรียนนั้นมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน เช่น จากการให้คะแนน จากการสังเกตของครู การเขียนรายงานของนักเรียน การตรวจสอบสมุดบันทึกรายงาน หรือจากการแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ ของผู้เรียน โดยการสาธิต หรือการแสดงความสามารถหน้าชั้นเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ครูอาจจะทราบความสามารถของผู้เรียนได้จากการสัมภาษณ์ การตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ การตรวจจุดผลงานที่นักเรียนได้ปฏิบัติ ได้แก่ งานในด้านฝีมือ ความสามารถทางดนตรี การวาดภาพ หรือการแสดงได้อีกด้วย และการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) การวัดและประเมินผลการเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เครื่องมือในการตรวจสอบความสามารถของผู้เรียน และเป็นตัวบ่งชี้ ความสำเร็จของการดำเนินการตามแนวหลักสูตร ซึ่งผู้บริหารและครูมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องทำการทดสอบตามลักษณะการจัดประสบการณ์ และเนื้อหาวิชาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ แล้วนำผลไปพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการด้วยการประเมินผลการเรียน การประเมินผลการเรียนยังคงยึดหลักการเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้ประเมินผลจึงต้องเป็นผู้สอนที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียน รู้จักและเข้าใจนักเรียนในด้านต่าง ๆ ระเบียบประเมินผลซึ่งเคยกระจายอำนาจให้โรงเรียนมีหน้าที่วัดผลและประเมินผลการเรียนตั้งแต่ ป.1 ถึง ป.5 นั้น บัดนี้ได้กระจายอำนาจให้โรงเรียนมีหน้าที่ประเมินผล ตัดสินและอนุมัติผลการเรียนทุกชั้น โรงเรียนต้องดูแล ควบคุม ให้การวัดผลและการประเมินผลเป็นไปตามระเบียบการประเมินผลการเรียน ดังนี้

1. จัดให้มีการประเมินผลก่อนเรียน
2. การประเมินผลระหว่างภาค ถ้านักเรียนคนใดไม่มีความรู้ ความสามารถตามจุดประสงค์ ต้องจัดให้มีการซ่อมเสริม
3. การประเมินผลปลายภาค ให้เลือกประเมินผลเฉพาะจุดประสงค์ที่สำคัญ โดยให้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และด้านกระบวนการ ส่วนจะแยกข้อสอบเป็นกึ่งฉบับ หรือฉบับเต็ม หรือจะมีกึ่งตอนเป็น เรื่องที่โรงเรียนเป็นผู้พิจารณาเอง แต่ในกรณีที่นักเรียนอยู่ชั้นเดียวกันแต่มีหลายห้องเรียน ควรแต่งตั้งในรูปของคณะกรรมการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่จะพัฒนาพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งของผู้เรียนและผู้สอน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ ดังนั้นครูจะต้องพิจารณาเลือกเทคนิควิธีการหรือเครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการวัดและประเมินผลให้เหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการทราบเทคนิคในการวัดและประเมินผล มี 4 ประการ คือ

1. การสังเกตโดยตรง ซึ่งใช้ในขณะการสอนและหลังการสอน

2. การสัมภาษณ์ ซึ่งใช้ในการทดสอบ ประกอบการสังเกต ใช้แทน การสังเกตหรือการสัมภาษณ์โดยตรง

3. การตรวจผลงาน ควรใช้วิธีการจัดอันดับคุณภาพ เพื่อใช้เปรียบเทียบ ผลงานของนักเรียน

4. การทดสอบ โดยใช้ข้อสอบ แบบทดสอบชนิดต่าง ๆ (กรมวิชาการ, 2525)

ครูประถมศึกษายังประสบปัญหาในการเลือกเทคนิควิธีการวัดและ ประเมินผล หรือเครื่องมือที่จะใช้วัดอยู่มาก จากการศึกษาของ วิลลภา อารีรัตน์ (2523) ซึ่งศึกษาปัญหาการวัดและประเมินผลนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ครูประสบปัญหาการเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวัดให้ เหมาะสมกับพฤติกรรมที่จะวัด และประสบปัญหาการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวัด ซึ่งประไพ วัฒนพงษ์ (2523) ได้ศึกษาในลักษณะเดียวกัน แต่เป็นการศึกษาที่จังหวัดฉะเชิงเทรา และมี ข้อค้นพบที่สอดคล้องในลักษณะเดียวกัน

การวัดและประเมินผลการเรียนจึงมีความสำคัญต่อการจัดการเรียน การสอน เพราะผลที่ได้จากการวัดและประเมินผลนั้น เป็นสิ่งที่บอกให้ทราบว่าหลักสูตร และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหมด ตลอดจนความพยายามต่าง ๆ ในอันที่จะ ส่งเสริมการเรียนการสอนบรรลุตามความมุ่งหมายของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็น แนวทางในการแก้ไขปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของคุณต่อไป

3.5 การสอนซ่อมเสริม ตามสภาพการจัดการเรียนการสอนโดยทั่ว ๆ ไป ครูจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนทุกคนเรียนเหมือน ๆ กัน และให้เรียนไป พร้อม ๆ กัน แต่เนื่องจากนักเรียนในห้องเรียนแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกันทั้งทาง ด้านความสามารถในการรับรู้ และอัตราการเรียนรู้ ดังนั้นสิ่งที่นักเรียนแต่ละคนได้รับจาก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของคุณในเวลาเท่า ๆ กัน ซึ่งจะแตกต่างกันไปตาม ระดับความสามารถของนักเรียน และทำให้นักเรียนส่วนหนึ่งไม่เข้าใจบทเรียนได้ดีพอ ทางแก้ ปัญหาที่นักเรียนที่ยังไม่เข้าใจบทเรียนนี้ จุฑา จัยโชค (2530) ได้เสนอแนะว่า ครูควรจัดสอน ซ่อมเสริมให้ ซึ่งการจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริมเป็นสิ่งสำคัญ ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ

กิจกรรมการสอนซ่อมเสริมเป็นข้อดี และสภาพการเรียนการสอนโดยทั่วไปจะมีนักเรียนจำนวนหนึ่ง (นักเรียนเก่ง) สามารถเข้าใจสิ่งที่ครูสอนได้เป็นอย่างดีและมีนักเรียนส่วนใหญ่ (นักเรียนปานกลาง) เข้าใจเนื้อหาบ้างแต่ยังไม่ถ่องแท้ และมีนักเรียนอีกจำนวนหนึ่ง (นักเรียนอ่อน) ที่ยังไม่เข้าใจบทเรียนในช่วงระยะเวลานั้น การสอนซ่อมเสริมจึงมีความจำเป็นต้องสอนให้นักเรียนที่ยังไม่เข้าใจบทเรียนและนักเรียนที่เข้าใจบทเรียนแล้ว แต่ต้องการเรียนเพิ่มเติมตามความสามารถของตน ดังนั้นการจัดสอนซ่อมเสริมครูต้องจัดแบ่งประเภทของนักเรียนให้เหมาะสม และได้แบ่งประเภทของการสอนซ่อมเสริมออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การสอนซ่อมเสริมสำหรับเด็กที่เรียนอ่อน เรียนไม่ทันเพื่อน เพื่อให้เรียนได้ทันเพื่อนในระดับเดียวกันหรือทันตามโครงการที่กำหนดไว้
2. การสอนซ่อมเสริมสำหรับเด็กฉลาดให้ได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่ให้เต็มที่ และเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องและมีประโยชน์

ในการจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริม ครูจะต้องคำนึงถึงผลที่ได้รับจากการสอนที่คุ้มค่า เพราะครูและนักเรียนต้องใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นจากการเรียนปกติ ดังนั้นครูที่จัดการสอนซ่อมเสริมจะต้องคำนึงถึงหลักการสอนซ่อมเสริมว่าเป็นการสอนเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ขจัดข้อเสียหรือข้อบกพร่องของนักเรียน ตลอดจนการเรียนที่ไม่ถูกวิธีให้หมดไปเพื่อซ่อมให้ดีขึ้น (กรมวิชาการ, 2526) นอกจากนี้ จรูญ จิโยโชค (2530) ได้เสนอแนะหลักการสอนซ่อมเสริมเด็กที่มีปัญหาทางการเรียน พอสรุปได้ดังนี้

1. การสอนจะต้องเริ่มจากสิ่งที่เด็กมีความรู้แล้วและขยายไปสู่ความรู้ใหม่
2. การสอนซ่อมเสริมจะต้องสอนครั้งละเรื่อง เพื่อไม่ทำให้เด็กสับสน
3. การสอนจะต้องใช้เวลาสอนครั้งละน้อย ๆ ไม่ควรเกินครั้งละ 30 นาที
4. ครูต้องสอนในสิ่งที่นักเรียนไม่รู้หรือสิ่งที่นักเรียนบกพร่อง

5. ครูต้องสอนด้วยวิธีการใหม่ ๆ ไม่ซ้ำกับวิธีการสอนแบบเดิม
ที่นักเรียนได้เรียนมาแล้ว

6. ต้องมีการประเมินผลการสอนทุกครั้งหลังจากสอนซ่อมเสริมแล้ว
สรุปแล้วการสอนซ่อมเสริม การสอนที่ครูมุ่งช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคนใน
การแก้ไขข้อบกพร่อง และเสริมความรู้ใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาตามความสามารถของนักเรียน
ครูอาจใช้เทคนิควิธีสอน และเวลาในการสอนที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพของโรงเรียนนั้น ๆ การ
สอนเป็นศาสตร์ และศิลป์ที่ครูต้องมีใจรักในความเป็นครู จะต้องสามารถจัดสภาพการณ์ และ
กิจกรรมต่าง ๆ ในการวางแผนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทุก ๆ ด้านตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

5. หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยเป็นกลุ่มที่ว่าด้วยกิจกรรมสร้างเสริมนิสัย ค่านิยม เจตคติ
และพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ดี กิจกรรมที่จะช่วยสร้างเสริมลักษณะนิสัยได้แก่
กิจกรรมจริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด
และผู้นำเพื่อประโยชน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534)

5.1 จุดประสงค์กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

1. มีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการเกี่ยวกับความดีความงาม การรักษา
สุขภาพและจิต
2. มีความสามารถในการวิเคราะห์ วิจารณ์ แก้ปัญหา มีความสามารถในการ
แสดงออกและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
3. มีความเสียสละ สามัคคี มีวินัย ประหยัด ซื่อสัตย์ กตัญญูทักท้วงที่ รักษา
ทำงาน เห็นคุณค่าของการออกกำลังกาย
4. มีความสนใจแสวงหาความรู้ และรูปแบบการทำงานใหม่ ๆ มีความคิด
ริเริ่มสร้างสรรค์ ใช้ความรู้ในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาเพื่อการทำงาน และการดำรงชีวิต

5. การปรับปรุงตนเองให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถนำความรู้ไปแก้ปัญหา และพัฒนาคุณภาพของตนได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2532)

5.2 สาระที่เปลี่ยนแปลงของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

จากการวิจัยสังเคราะห์กระบวนการหลักสูตร หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 การวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ จากการติดตามผลการใช้หลักสูตรและการศึกษาเพิ่มเติมได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับหลักสูตรที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. ปรับเรื่องที่เรียนให้น้อยลง โดยพิจารณาความซ้ำซ้อนของเรื่องที่ให้เรียน ซึ่งมีทั้งในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยและกลุ่มอื่น ๆ ที่ซ้ำซ้อนกัน
2. ปรับทักษะให้น้อยลงในระดับ ป.1-2 ความถนัดและความพร้อมของเด็กยังมีน้อย จึงนำเนื้อหาสาระ จริยศึกษา ศิลปะศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ มาบูรณาการเข้าด้วยกันเป็นหน่วยบูรณาการรวม 10 หน่วย
3. ปรับจุดประสงค์ของหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย โดยตัดจุดประสงค์กิจกรรม จริยศึกษา ศิลปะศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ ออกไปแล้วปรับจุดประสงค์ของกลุ่มใหม่ โดยเน้นให้เด็กเกิดพฤติกรรมทั้ง 4 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ ค่านิยมและการจัดการ รวมถึงการปรับจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เหมาะสมและน้อยลงด้วย
4. ปรับกิจกรรมสร้างนิสัย โดยใช้คาบเวลาทั้งหมดไปสอนกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี สุภาพชาดและผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมบังคับสำหรับนักเรียนประถมศึกษาทุกคน

โดยสรุปการปรับหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ได้ปรับปรุงเรื่องสำคัญ ๆ

9 เรื่องด้วยกัน คือ

1. ปรับคุณธรรมและได้นาธรรมะซึ่งเป็นคำสั่งสอนในศาสนาพุทธ และข้อปฏิบัติทางจริยธรรมมารวมเข้าด้วยกันให้เหลือเพียง 13 คุณธรรม และกำหนดให้เรียนรู้ทุกวันอย่างต่อเนื่อง

2. นำงานसान งานถัก งานทอ ของศิลปะศึกษาไปไว้ในกลุ่มการทำงานและ
พื้นฐานอาชีพ

3. ใช้คำว่าฮึดฮ่อน แทนคำว่า ฮิมนาสติก
4. นำเรื่องของกรีทาไปไว้ในหน่วยกีฬา
5. รวมหน่วยกิจกรรมเน้นการฟังและการร้องเพลงเข้าด้วยกัน
6. รวมหน่วยการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานของพลศึกษาและดนตรีนาฏศิลป์เข้าไว้ด้วยกัน

โดยนำไปเรียนในกิจกรรมพลศึกษา

7. บูรณาการหลักสูตรระดับ ป.1-2 โดยบูรณาการจริยศึกษา พลศึกษา ศิลปะศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ เข้าด้วยกันแล้วจัดเป็นหน่วยรวม 10 หน่วย
8. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีลักษณะของกระบวนการ
9. ใช้กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี สุภาภาษาและผู้บำเพ็ญประโยชน์แทนกิจกรรมสร้างนิสัย โดยใช้เวลาทั้งหมดของกิจกรรมสร้างนิสัย และกำหนดให้เป็นกิจกรรมบังคับสำหรับนักเรียนประถมศึกษาทุกคน (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

5.3 โครงสร้างกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

โครงสร้างกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ในหลักสูตรฉบับปรับปรุงส่วนใหญ่จะเหมือนเดิมคือ มีเรื่องจริยศึกษา ศิลปะศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ โดยแบ่งให้เรียนเป็นหน่วย ส่วนกิจกรรมสร้างนิสัยทั้งหมดให้เรียนกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี สุภาภาษาและผู้บำเพ็ญประโยชน์ สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากคือ หลักสูตรในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ได้ปรับให้มีการบูรณาการ ซึ่งหมายถึง การนำเอาเนื้อหาวิชาต่าง ๆ มาผสมผสานเข้าด้วยกันจนไม่ปรากฏเด่นชัดว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งกิจกรรมใด มี 10 หน่วยการเรียนด้วยกัน คือ

หน่วยที่ 1	มั่นใจในการเคลื่อนไหว	พลศึกษาเป็นแกน
หน่วยที่ 2	ใฝ่รู้ใฝ่เรียน	จริยศึกษาเป็นแกน
หน่วยที่ 3	สนุกกับจินตนาการ	ศิลปะศึกษาเป็นแกน
หน่วยที่ 4	พัฒนาความสามารถของตนเอง	พลศึกษาเป็นแกน
หน่วยที่ 5	ครอบครัวดีมีสุข	จริยศึกษาเป็นแกน
หน่วยที่ 6	โรงเรียนดีมีวินัย	จริยศึกษาเป็นแกน
หน่วยที่ 7	หลักธรรมทางพุทธศาสนา	

หน่วยที่ 8 ศรัทธาในคุณพระศรีรัตนตรัย

และพระพุทธรูปศาสนาสัญชาติ

หน่วยที่ 9 การบริหารจัดการและเจริญปัญญา

หน่วยที่ 10 ศาสนพิธี

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนา ค่านิยม เจตคติ พฤติกรรมและบุคลิกภาพ เน้นกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมจริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์และกิจกรรมสร้างนิสัย ซึ่งมีลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้นำเพื่อประโยชน์ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

5.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด สามารถทำให้หลักสูตรประสบความสำเร็จเพราะ พฤติกรรมของครูในชั้นเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอน และส่งผลถึง คุณภาพทางการศึกษาโดยตรง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ สามารถเลือกใช้ วิธีสอนที่มีประสิทธิภาพที่สุด ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความคิด และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดหมาย ของหลักสูตร (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะเป็นไปตามเป้าหมายหากได้มีการเตรียมการสอนซึ่งในกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยควรเป็นกิจกรรมในทางปฏิบัติ วิทยุ สาขร (2526) กล่าว เกี่ยวกับการสอนว่าเด็กสามารถเรียนรู้และเข้าใจได้ง่าย อยู่ที่วิธีสอนของครู สำหรับสมพงษ์ พลสุธัย (2521) ได้เสนอประเด็นการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยว่า ควรเป็นการสอน ที่มีลักษณะการจัดกิจกรรมเป็นหมู่คณะ ในลักษณะกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมประจำสัปดาห์ กิจกรรมประจำเดือน ฯลฯ เช่นการสวดมนต์ การร้องเพลง การทำงานเป็นหมู่ การจัด กลุ่มสนใจ และการทำงานโครงการ ข้อที่นำคิดคือ การสร้างนิสัยเป็นเรื่องที่ต้องทำบ่อย ๆ และ ทำเป็นหมู่คณะ

อีกทั้งกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียน มีลักษณะนิสัยที่ดีงามและสามารถนำคุณธรรมที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคมอย่างเป็นสุข การที่จะสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีงามให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนได้จำเป็นต้อง

ต้องให้ผู้เรียนฝึกลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองทั้งรายบุคคลและกลุ่ม ผู้เรียนจึงจะเกิดความเข้าใจเห็นคุณค่าและพร้อมที่จะปฏิบัติจนเป็นกิจนิสัย และการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกสนทนากับเพื่อน มีคุณธรรมประจำใจ จำเป็นต้องอาศัยวิธีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบของกิจกรรมที่นำวิชาต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันหรือบูรณาการกันเพื่อให้เกิดความกลมกลืนให้มากที่สุด และเพื่อต้องการให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปสัมพันธ์กัน (สโรทัยธรรมมาธิราช, 2531) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 นั้นได้บูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ไว้เป็นหน่วยย่อย ๆ เนื่องจากมีความต้องการให้ครูผู้สอนใช้วิธีสอนแบบผสมผสาน โดยใช้เนื้อหาทุกกิจกรรมช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2533) ซึ่งการที่จะสามารถนำกิจกรรมต่าง ๆ มาผสมผสานในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ครูจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตร สามารถกำหนดจุดประสงค์และกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องได้หลาย ๆ กิจกรรมเหมาะสมกับคาบเวลาที่กำหนด เนื่องจากหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 นี้เป็นลักษณะบูรณาการเนื้อหาวิชาเข้าด้วยกัน จึงจำเป็นต้องประกอบด้วยครูที่มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาต่าง ๆ ภายในกลุ่มคือ ศิลปศึกษา พลศึกษา จริยศึกษา ดนตรี-นาฏศิลป์ และกิจกรรมสร้างนิสัย จึงจะทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร มีแนวทางการจัดการเรียนการสอน ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2533)

จริยศึกษา

1. ให้ผู้เรียนอยู่ใกล้ชิดตัวอย่างที่ดี ได้ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันจนเห็นคุณค่ายอมรับค่านิยมนั้น และยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย
2. เสนอปัญหาให้ผู้เรียนคิด โดยใช้กรณีตัวอย่าง เรื่องจริง สร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนใช้เหตุผลตลอดเวลา เมื่อผู้เรียนพบปัญหาของคนอื่นหรือสิ่งคนอื่นนำมาเปรียบเทียบกับประสบการณ์ของตัวเอง ทำให้เกิดความรู้สึกรู้สึกที่จะปรับพฤติกรรมของตัวเองโดยไม่รู้ตัว

3. แสวงหาแบบอย่างกิจกรรมต่าง ๆ และวัฒนธรรมที่ดีงาม เช่น ศิลปะ ธรรมเนียมปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้จะขัดเกลาความคิด และจิตใจของผู้เรียนให้ประณีตละเอียดอ่อนและสร้างค่านิยมได้

4. จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาประสบการณ์จากวิชาการบางอย่างที่สามารถพัฒนาค่านิยมได้ เช่น วิทยาศาสตร์ช่วยสร้างค่านิยมให้รักความจริง มีเหตุผล

5. ให้โอกาสผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มอย่างมีระบบ เช่น กิ่งชมรม สโมสร ให้อิสระแก่ผู้เรียนตามรสนิยมและความปรารถนา เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองบนพื้นฐานความถนัด ความสนใจ

6. ส่งเสริมให้สัมพันธ์กับกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ และสอดแทรกเข้าไปในทุกครั้งที่จัดการเรียนการสอนในพฤติกรรม

7. การเรียนการสอนจริยศึกษา ไม่ควรจำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น ควรสอนทุกโอกาสตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและครูต้องติดตามแก้ไขข้อบกพร่องทางจริยธรรมของนักเรียน และให้กำลังใจยกย่องชื่นชม เพื่อนักเรียนสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม

นอกจากนี้ อ่ำไพ สุจริตกุล (2527) ได้กล่าวว่า การสอนจริยศึกษาตามแนวใหม่ต้องการเน้นการปฏิบัติซึ่งกว่าทฤษฎีหรือการเรียนรู้แต่หัวข้อธรรม และต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนการใช้สื่อการสอนเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกอย่างสม่ำเสมอ และครูต้องนำไปสอนให้สัมพันธ์กับมวลประสบการณ์ในกลุ่มวิชาอื่นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นอกจากนี้ ครูทุกคนในโรงเรียนเป็นผู้สอน ทั้งการสอนจริยศึกษาตามเนื้อหาและกิจกรรมโดยตรง และการสอดแทรกจริยธรรมต่าง ๆ ในเนื้อหาวิชาอื่น ๆ ซึ่งสามารถสอดแทรกได้แทบทุกเนื้อหาและทุกกิจกรรม จะทำได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความเข้าใจ สนใจ ความละเอียดประณีตในการเตรียมสถานการณ์วางแผน ตลอดจนเทคนิคการสอนของครู ถ้าหากครูทุกคนใช้เทคนิควิธีที่เหมาะสมทั้งวิธีเก่าแต่ได้ผลและวิธีที่ทันสมัยใหม่เสมอ เพื่อให้เด็กสนใจร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะทำให้เด็กได้มีจริยธรรมที่พึงประสงค์

ศิลปศึกษา

การสอนศิลปะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาชีวิตสังคม และสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีงามในด้านต่าง ๆ ให้ผู้เรียน เช่น การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นผู้มีรสนิยมที่ดี รักสวยรักงาม เห็นคุณค่าของศิลปะ รักความสะอาดและเป็นพื้นฐานของกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ มีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

1. จัดกิจกรรมให้เด็กได้แสดงออกตามความสนใจ
2. ขอมรับผลงานของเด็ก
3. สนับสนุนเด็กให้เพิ่มกระบวนการแสดงออกโดยไม่จำกัดหรือควบคุม
4. สนใจยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากปกติ
5. หลีกเลี่ยงการตำหนิที่รุนแรงต่อการกระทำที่บกพร่อง
6. ส่งเสริมให้กำลังใจเด็กให้พัฒนาการทำงานเสมอ
7. จัดบรรยากาศการทำงานให้เอื้อต่อการเรียนรู้
8. ส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในการเรียนกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ

พลศึกษา

การสอนพลศึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรมช่วยพัฒนาลักษณะนิสัย และความสามารถต่าง ๆ ของผู้เรียนแต่ละคน ครุมีโอกาศศึกษาและรู้ถึงนิสัยใจคอ พฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เป็นข้อมูลที่ครูสามารถหาแนวทางแก้ไขและส่งเสริมได้ทุกโอกาส การจัดการเรียนการสอนพอสรุปได้ดังนี้

1. คิดวิจารณ์ วิเคราะห์ โดยให้ผู้เรียนสังเกตและศึกษาหาความรู้จากที่ต่าง ๆ แล้วนำมาอภิปราย เพื่อกำหนดเป็นเป้าหมายของกิจกรรมพลศึกษาที่จะฝึกปฏิบัติ
2. เสนอรูปแบบการฝึกตามรูปแบบแล้วเปลี่ยนรูปแบบ เพื่อต้องการให้คิดแบบด้วยตนเอง
3. กำหนดลำดับขั้นตอนของการปฏิบัติให้ครบกระบวนการด้วยการวางแผน ฯลฯ
4. อภิปรายผลการปฏิบัติ และประเมินผลว่าจะปฏิบัติได้หรือไม่ เพราะเหตุใด ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติซ้ำ ๆ และฝึกร่วมกัน

5. สรุปผลอภิปราย แนวทางแก้ปัญหาเพื่อปรับปรุงการฝึกให้ดีขึ้น เกิดความตระหนักว่าต้องปฏิบัติซ้ำ ๆ เพื่อให้เกิดทักษะและความสามารถยิ่งขึ้น

6. ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจในความสามารถของตนเอง

ดนตรีและนาฏศิลป์

การสอนดนตรีและนาฏศิลป์ เป็นกิจกรรมที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา เพราะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานชื่นชม และเห็นความสำคัญของการเรียนดนตรี-นาฏศิลป์ ในฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรม โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกทั้งในด้านการร้องเพลง การเคาะจังหวะ การเคลื่อนไหวร่างกายในลีลาจังหวะต่าง ๆ สำหรับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 จัดในลักษณะบูรณาการ และเน้นกระบวนการกลุ่มกิจกรรมที่นำมาฝึก ควรมีความหลากหลายสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด ความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่นซึ่งมีขั้นตอนพอสรุปดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้า อภิปราย ชักถาม วิธีการ วิธีฝึกประโยชน์ที่จะได้รับแล้วสรุปเป็นแนวปฏิบัติ
2. เสนอรูปภาพการปฏิบัติที่สวยงามและไม่สวยงาม เพื่อให้เกิดการสังเกตและเปรียบเทียบ
3. อภิปรายผล เปรียบเทียบการปฏิบัติแล้วสร้างทางเลือกและการตัดสินใจ
4. วางแผนกำหนดลำดับ ขั้นตอนต่าง ๆ ในการฝึกแบ่งกลุ่มย่อยฝึกปฏิบัติค้นคว้าหาแนวทาง เพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น ฝึกซ้ำ ๆ จนทำได้และเกิดความพอใจชื่นชม
5. ประเมินผลโดยชักถามความเห็นของทุกกลุ่ม ว่าทำได้ไม่ได้เพราะเหตุใดสามารถแก้ไขได้อย่างไร มีความรู้สึกต่อการปฏิบัติอย่างไร
6. สรุปผลการอภิปราย แนวทางแก้ปัญหา และปรับปรุงการฝึกปฏิบัติให้ดีขึ้นจนเกิดความตระหนักที่จำเป็นต้องฝึกซ้ำ ๆ เพื่อให้เกิดทักษะและความสามารถยิ่งขึ้น
7. ประเมินผลรวม เพื่อให้เกิดความภูมิใจเมื่อสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง

กิจกรรมสร้างนิสัย

การสอนกิจกรรมสร้างนิสัย เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการปฏิบัติจริงซึ่งมีลูกเสือ-เนตรนารี สุวภาษาต กิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางกาย สติปัญญา จิตใจ และศีลธรรม บุคลิกภาพที่ดี และเข้าใจในเรื่องของการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและของผู้อื่น มีความรับผิดชอบ สามารถบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและเป็นพลเมืองของชาติ โดยใช้คาบเวลาของกิจกรรมสร้างนิสัยทั้งหมดและเปิดโอกาสเลือกเรียนได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 นั้นได้บูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ไว้เป็นหน่วยย่อย ๆ เนื่องจากมีความต้องการให้ครูผู้สอนใช้วิธีผสมผสาน โดยใช้เนื้อหาทุกกิจกรรมช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น ซึ่งการจัดการเรียนการสอนช่วงเวลาหนึ่ง หรือคาบหนึ่ง ครูอาจเน้นเนื้อหา กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง แต่มิได้หมายความว่า จะมุ่งเน้นสอนเพียงกิจกรรมเดียว ควรมีกิจกรรมอื่น ๆ มาผสมผสานเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีความจำเป็นที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความเข้าใจตรงกัน สามารถปฏิบัติการใช้หลักสูตรให้สอดคล้องและเป็นไปในทางเดียวกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้

การใช้สื่ออุปกรณ์การสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

สำหรับสื่อและอุปกรณ์การสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย แบ่งเป็น

3 ประเภท คือ

1. ส่วนที่เป็นหลักเกณฑ์ ได้แก่ หลักสูตรประถมศึกษา
2. ส่วนที่เป็นระเบียบ ได้แก่ คู่มือการวัดผลประเมินการเรียน
3. ส่วนที่เป็นแนวคิดหรือแนวปฏิบัติ ได้แก่ เอกสารที่จัดขึ้นเพื่อเสริม

ความรู้และเพื่อเป็นกรอบแนวทางนำไปปฏิบัติ ซึ่งผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถดัดแปลงปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมกับการนำไปใช้ในแต่ละท้องถิ่น ได้แก่ คู่มือหลักสูตร เอกสารแนะนำหลักสูตรแนวการใช้สื่อการสอนและแนวการสอน เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2533)

สื่อและอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในกิจกรรมจะแตกต่างกันออกไป ได้แก่ เอกสาร วัสดุอุปกรณ์ วิธีการ สถานการณ์ สถานที่ ฯลฯ สิ่งต้องคำนึง คือ นำสื่อที่เป็นทรัพยากรในท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียน ซึ่งจะนำเสนอ ดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2533)

กิจกรรมพลศึกษา ได้แก่ กติกาประเภทต่าง ๆ เอกสารวิธีสอน แบบฝึก และแบบทดสอบสมรรถภาพ อุปกรณ์กีฬาประเภทต่าง ๆ วัสดุทัศนเกี่ยวกับการออกกำลังกาย นกหวีด ธง เขือก ลูกบอล ฯลฯ

กิจกรรมดนตรีและนาฏศิลป์ ได้แก่ แผ่นภาพ แผนภูมิ เครื่องแต่งกาย ละครของจริง เทป เครื่องดนตรี วิทยากรภายนอก เครื่องเคาะจังหวะ เครื่องบันทึกเสียง รูปภาพประกอบ วัสดุทัศน คู่มือ เอกสาร ฯลฯ

กิจกรรมศิลปศึกษา ได้แก่ ของจริง หุ่นจำลอง เศษวัสดุ รูปภาพ เอกสาร คู่มือ กระดาษ ดินสอ สี ดอกไม้ ดิน เทป วัสดุทัศน ฯลฯ

กิจกรรมจริยศึกษา ได้แก่ ตารางบันทึกพฤติกรรม แผนภูมิ ข่าวจากเอกสาร ต่าง ๆ ของจริง เอกสาร คู่มือ นิทาน หนังสือ พระพุทธรูป วัด สถานที่ทาง ศาสนา เอกสาร คู่มือ เทป วัสดุทัศน ฯลฯ

กิจกรรมลูกเสือ-ยุวกาชาด เนตรนารี ผู้บำเพ็ญประโยชน์ ได้แก่ เอกสาร คู่มือ วิทยุ อุปกรณ์ สถานที่ เขือก ของจริง แผนภูมิ แผ่นภาพ ลูกบอล ไม้เหลื่อม วัสดุทัศน เทป ฯลฯ

การวัดและประเมินผลกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

เนื่องจากในคู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดลักษณะการประเมินผลโดยให้ถือการ ประเมินผลการเรียนเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอนเป็นกลไกในการปรับปรุงการ เรียนของผู้เรียนให้ดีขึ้น และบรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้อีกทั้งยังให้เป็นข้อมูลในการ ปรับปรุงการสอนของครูให้ดีขึ้น จึงนำผลการประเมินมาทำหน้าที่ 2 ประการ คือ เพื่อปรับปรุง การเรียนและเพื่อตัดลินการเรียน

การประเมินผล เพื่อปรับปรุงการเรียน ครูต้องดำเนินการประเมินเมื่อสอนจบในแต่ละแผนการสอนและในแต่ละหน่วย นักเรียนคนใดที่ไม่ผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้อาจต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องและประเมินผลซ้ำ เป็นการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง การสอนซ่อมเสริมควรสอดแทรกเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน หลักสำคัญในการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนนั้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องจัดทำจุดประสงค์การเรียนรู้อันครอบคลุมพฤติกรรมพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และด้านกระบวนการ การจัดทำเครื่องมือการวัดและประเมินผล จึงต้องสามารถวัดและประเมินผลได้ครอบคลุมพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534) และมีวิธีปฏิบัติดังนี้

1. แจ้งให้นักเรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้อันเป็นการประเมินผลเกณฑ์การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้อันเป็นการประเมินผล และเกณฑ์การผ่านกลุ่มประสบการณ์ก่อนทำการสอน
2. จุดประสงค์การเรียนรู้อันจะต้องครอบคลุมพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และเน้นกระบวนการ
3. ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องประเมินผลก่อนเรียนเพื่อตรวจความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นของนักเรียน
4. ระหว่างภาคเรียนให้ครูผู้สอนประเมินการเรียนของนักเรียนเป็นระยะ ๆ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้อันที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้น เพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียน และเพื่อประเมินการผ่านจุดประสงค์
5. เมื่อถึงปลายภาคเรียน หลังจากจบกระบวนการเรียนการสอนทุกกิจกรรมแล้ว ให้มีการประเมินผลการเรียนปลายภาค โดยให้เลือกประเมินเฉพาะจุดประสงค์ที่สำคัญให้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และเน้นกระบวนการเพื่อตรวจสอบความรู้ความสามารถที่กำหนดไว้ในภาคเรียน (กรมวิชาการ, 2533)

การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย มีจุดประสงค์การเรียนรู้อันใน ป.02 ทั้งสิ้น 30 จุดประสงค์ ซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยม การปฏิบัติงานศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ และคุณสมบัติที่ต้องการเน้น รวมถึงกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี สุภาพชาติ และผู้นำเพื่อประโยชน์ ซึ่งเหมือนกันทุกระดับชั้น ผู้ประเมินต้องมีความรู้ความเข้าใจว่าจุดประสงค์การเรียนรู้อันใน ป.02 นั้นเป็น

สมรรถภาพที่ครอบคลุมพฤติกรรมของผู้เรียนตามที่หลักสูตรกำหนด และการประเมินจุดประสงค์ การเรียนรู้ใน ป.02 นั้นต้องประเมินหลายครั้งตลอดปีในทุกกิจกรรม แล้วบันทึกผลการประเมินไว้ เพื่อหาค่าเฉลี่ยรวมลงใน ป.02 และเมื่อถึงปลายปีก็ดำเนินการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนอีก ครั้งหนึ่ง เฉพาะชั้น ป.2, 4, 6 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534) และได้กำหนดเกณฑ์การตัดสินผลการเรียนไว้ดังนี้

1. มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมด
2. ผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60 ของจำนวนจุดประสงค์ในแต่ละกลุ่มประสบการณ์
3. เฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4, และ 6 การประเมินผลการ เรียนปลายปี จะต้องได้ระดับผลการเรียนของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ตั้งแต่ "1" ขึ้นไป (กรมวิชาการ, 2533)

จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เป็นจุดประสงค์ด้านความรู้สึกและการปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ ส่วนจุดประสงค์ด้านความรู้ ความคิดนั้น มีอยู่น้อยมาก แสดงให้เห็นว่ากลุ่มประสบการณ์เน้นการปฏิบัติมากกว่าการให้เนื้อหาสาระและ ความรู้ ฉะนั้นการวัดผลต้องให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ก็จะต้องวัดโดยสังเกต พฤติกรรมการแสดงออก โดยให้ปฏิบัติจริง หรืออาจใช้วิธีซักถาม สันทนา ให้ทำแบบสอบถาม ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับจุดประสงค์การเรียนรู้ (ธีรยุทธ์ เสนิงค์ ๗ อุษยา, 2531)

6. ปัญหาของการใช้หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียน เกิดการพัฒนาค่านิยม เจตคติ พฤติกรรม และบุคลิกภาพ เน้นการเป็นคนช่างคิด ช่างทำ และ ปรับตัวเข้ากับ การเปลี่ยนแปลงได้ โดยใช้กิจกรรม จริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรี และ นาฏศิลป์ ลูกเสือ เนตรนารี และผู้บำเพ็ญประโยชน์ จะเห็นได้ว่ากิจกรรมส่วนใหญ่ที่จัดให้กับ ผู้เรียนจะเป็นการสร้างและพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่ดีทั้งนั้น ซึ่งหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดให้ใช้ทั่วประเทศ ก็ได้มีผู้ศึกษาพบปัญหา ดังนี้

ปัญหาด้านการจัดเนื้อหา เนื่องจากหลักสูตรเป็นตัวกำหนดเนื้อหาสำหรับผู้เรียนทั่วประเทศจึงมีเนื้อหาส่วนหนึ่งที่เป็นแกนกลางซึ่งคนทั้งประเทศจำเป็นต้องเรียนรู้ในฐานะที่เป็นคนไทย สำหรับเนื้อหาส่วนหนึ่งอาจมีการพัฒนาให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นได้ หลักสูตรจึงเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยให้ทางเขตการศึกษาหรือคณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายให้จัดทำบอกเหตุผลให้กรมวิชาการทราบ ทั้งนี้ขอให้ยึดหลักการที่หลักสูตรวางไว้ (กรมวิชาการ, 2525) อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรก็ตามปัญหาการจัดเนื้อหาจึงย่อมมีเกิดขึ้น กล่าวคือ เนื้อหากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยยังไม่ชัดเจนค่อนข้างยากและมากเกินไป ครูมีความต้องการที่จะปรับแผนการสอนให้เหมาะกับนักเรียนของตน (มาลินี กุลมาตย์, 2522) และจินดา อาจิสมาจาร (2522) ทำวิจัยเรื่องปัญหาการสอนจริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 พบว่ามีปัญหามากในเรื่องหลักสูตรยังไม่สอดคล้องกับท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกัน บังอร พุ่มสะอาด (2522) พบว่า คนตรีและนาฏศิลป์ยากเกินความสามารถของนักเรียนและครูไม่สามารถปฏิบัติได้และเนื้อหาจริยศึกษากว้างเกินไป ผลศึกษาก็มีปัญหาในส่วนที่เป็นกิจกรรมเข้าจังหวะเนื่องจากครูผู้สอนไม่ได้เรียนมาทางนี้ (ดารารัตน์ อุกฤษณ์, 2524)

ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่ง ประภาวดี โลวิไลพันธ์ (2525) ทำการวิจัยโดยสัมภาษณ์นักเรียนเป็นรายบุคคล ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูใช้อยู่มากคือ การอ่าน อธิบาย แล้วให้แบบฝึกหัด ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ สุภา ศิลสร (2526) พบว่าสมรรถภาพที่ครูประถมศึกษาระบุว่าควรให้มีการพัฒนา โดยเร่งด่วน คือ สมรรถภาพในการเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสม การสอนจริยธรรม การจัดศูนย์การเรียน และที่ครูระบุให้มีความสำคัญรองลงมาคือ การสอนทักษะทางดนตรีและนาฏศิลป์ซึ่ง สุนัน อมรวิวัฒน์ และสมพงษ์ จิตระดับ (2528) ก็ได้กล่าวว่า การสอนศีลธรรมที่ผ่านมานี้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากครูสอนโดยใช้การบรรยายมากเกินไป ทำให้การเรียนการสอนขาดความสนใจและ พงษ์ศักดิ์ สันทะ (2528) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการสอนของครูผลศึกษาว่าส่วนหนึ่งของครูยังไม่มีพัฒนาการสอน คือ ขาดการเตรียมการสอน และไม่ใช้แผนการสอนประกอบการสอน จากงานวิจัยของ วิไล โบว์เสวีวงศ์ (2522) พบว่าโรงเรียนขาดสื่อการเรียนการสอนแทบทุกประเภท และขาดแหล่งบริการสื่อการเรียน แหล่งค้นคว้า

ซึ่งสอดคล้องกับคารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ (2524) พบว่าสื่อการเรียนด้านดนตรี-นาฏศิลป์ ศิลปะศึกษา ซึ่งขาดแคลนวัสดุในท้องถิ่นที่จะนำมาใช้จัดทำสื่อ และครูไม่สามารถทำสื่อให้ทันกับการสอนทุกครั้ง ด้านสภาพของอาคารเรียนและห้องเรียนส่วนใหญ่ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วน วิญญู ทวีพระประภา (2524) ได้วิจัยพบว่าการจัดหาและสร้างสื่อการเรียนที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนมีปัญหาปานกลาง และศิริมาศ ไทยวัฒนา (2527) กล่าวถึงปัญหาผลศึกษา ได้แก่ การขาดแหล่งวิชาการทางผลศึกษา การขาดแคลนสถานที่ และสื่อการสอน และปัญหาสนามกีฬาในร่มไม่เพียงพอ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการสอนผลศึกษามีไม่เพียงพอเนื่องจาก ราคาสูงมาก โรงเรียนขาดแคลน ทำให้การสอนผลศึกษาไม่บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร (พยุงศักดิ์ สันเทศ, 2528) และโรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณไม่พอเพียงกับการจัดทำเอกสารหลักสูตร การผลิต การจัดหาและการบำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอน (นิตยา จรุงผลวิจิตร, 2529) และ จันทนา ตั้งสุวรรณพานิช (2523) พบว่าครูประสบปัญหาเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานของการสอนจริยศึกษา และวิธีการบูรณาการ ครูไม่มีทักษะ หรือไม่มีความพร้อมที่จะทำตามหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรเกี่ยวกับความสามารถในการให้นักเรียนเข้ามามีบทบาทในการทำกิจกรรมเพื่อปลูกฝังสร้างเสริมลักษณะนิสัย และไม่มีความพร้อมในการจัดทำสื่อการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ วิญญู ทวีพระประภา (2524) พบว่า ปัญหาครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ และขาดครูที่สอนวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ โดยเฉพาะ และพบว่าครูส่วนมากยังไม่ชำนาญการสอน เช่น การเล่นเกม การใช้บทเพลง ประกอบการสอน และจากรายงานการวิจัยอันดับที่ 35 ของกองวิจัยทางการศึกษา (กรมวิชาการ, 2525) พบว่าปัญหาที่พบในระหว่างการติดตามผลการใช้หลักสูตร ซึ่งผู้ใช้หลักสูตรและผู้ติดตามยังไม่สามารถแก้ไขได้ ได้แก่ การขาดแคลนบุคลากรเฉพาะวิชาหรือการที่ผู้สอนยังไม่ยอมเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ไม่สนใจที่จะศึกษาแผนการสอนและปฏิบัติตามข้อเสนอแนะหรือกิจกรรมการสอน ซึ่ง มีนา คงสุริยะนาวิน (2528) กล่าวว่า กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยได้แบ่งแผนการสอนเป็นรายชั้นเรียนโดยครูผู้สอนจะจัดการเรียนการสอนแยกเป็นแต่ละแขนงวิชาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งทำให้การเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ไม่บรรลุเป้าหมายในบางส่วน ดังที่ ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2533) กล่าวว่า ครูผู้สอนต่างมุ่งสอนในวิชาของตน การบูรณาการในกลุ่มไม่สู้จะได้ผล ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มไม่ดีเท่าที่ควรจะเป็น และเนื่องมาจากการขาดแคลนครู

เฉพาะวิชา ความไม่เสมอภาคของครูที่มีความรู้ความสามารถในแขนงวิชาต่าง ๆ ของกลุ่ม
ประสบการณ์ในระดับโรงเรียน ทำให้เกิดความไม่สมดุลย์ทางการเรียนการสอน และเกิดปัญหา
ในการจัดครูเข้าสอน จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มประสบการณ์นั้นจึงไม่เป็นไปตาม
เจตนารมณ์ของหลักสูตร

ปัญหาด้านการวัดและการประเมินผล พบว่า หลักสูตรยังคงมีปัญหาด้าน
การวัดและการประเมินผล (รัตน ยืนนาน, 2522) ซึ่งสมพงษ์ พละสุรีย์ (2521) กล่าวว่า
มีคนเป็นอันมากยังคิดว่าการสอบข้อเขียน เพื่อจัดวิชาความรู้เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งโดยแท้จริงควร
เป็นการปฏิบัติมากกว่าโดยเฉพาะกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในเรื่องนี้ กมล สุกประเสริฐ
(2524) ได้กล่าวให้ข้อคิดว่าการประเมินผลนั้นเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน
การวัดผลในโรงเรียนควรเป็นการสอบเพื่อการพัฒนาไม่ใช่เพื่อตัดสินได้ตกอยู่ตลอดเวลา และ
ธีรยุทธ์ เสนิงค์ ฌ อุษุชยา (2528) ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคสำคัญของการวัดและ
ประเมินผลกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ได้แก่ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติ
ไม่เข้าใจวิธีการวัด และไม่ได้สร้างเครื่องมือวัดผล นอกจากนี้ครูบางส่วนยังมุ่งเน้นการวัดผล
แบบสอบข้อเขียนเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะเห็นว่าสอดคล้องกับคำกล่าวของ สมพงษ์ พละสุรีย์
ข้างต้น อีกทั้งยังมีปัญหาการไม่มีหลักฐานการวัดผลผ่านวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ครูไม่ได้
ประเมินผลควบคู่กัน การสอนไม่มีการนำผลการประเมินมาพัฒนาการสอนของครู และการเรียน
ของเด็กเกณฑ์การประเมินบางข้อและบางจุดประสงค์กำหนดไว้มากเกินกว่าครูจะทำได้ สุพา
ประณมภักดิ์ และคณะ (2526) ทำการวิจัยพบปัญหาในเรื่องครูขาดเครื่องมือการวัดผลที่ใช้สะดวก
และการวัดผลตามแนวหลักสูตรใหม่เป็นการเพิ่มภาระหนักแก่ครูเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับ วิภาวดี
สงเจริญ (2524) พบว่าครูและผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับวิธีการสร้างเครื่องมือ
สำหรับการวัดผล จึงเป็นสิ่งที่น่าคิดว่าปัญหาด้านนี้อาจจะลดลงได้ ถ้ามีการอำนวยความสะดวก
ในเรื่องเครื่องมือสำหรับการวัดผลและการชี้แจงให้ครูเข้าใจ

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมชี้ให้เห็นว่าครูประสบปัญหาเกี่ยวกับการสอน
กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ดังนั้นหากได้มีการพัฒนาครูเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ และการ
พัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ให้ตรงกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช
2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ก็จะเป็นผลให้การนำหลักสูตรไปใช้ได้ผลดีและบรรลุกับ

จุดหมายของหลักสูตรอย่างแท้จริง

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การนำหลักสูตรไปใช้นั้นเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นขั้นตอนของการนำเอาหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ซึ่งการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องอาศัยผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ให้นำหลักสูตรสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง คือ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน ต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและกระบวนการใช้หลักสูตร จึงจำเป็นต้องศึกษาหลักสูตร และเอกสารหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อจะได้นำไปปฏิบัติในการจัดการเรียน การสอนให้สนองเจตนารมณ์ของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในเรื่องการนำหลักสูตร ไปใช้นี้ได้มีผู้ศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

วิเชียร เทียมเมือง (2519) ได้ทำการวิจัย เรื่อง "ปัญหาและความคิดเห็นของ ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในการทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 (ฉบับร่าง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2518)" ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนมากเข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตรดีพอสมควร มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เนื้อหาสอดคล้องกับความมุ่งหมายพอสมควร เนื้อหาภาษาไทย คณิต และนาฏศิลป์ งานเกษตร มีมากและยาก แผนการสอนมีความสอดคล้องกับเนื้อหาและมีส่วนช่วย ในการเตรียมการสอนได้มาก แต่ต้องดัดแปลงเนื้อหาเป็นส่วนมาก ในแผนการสอนจริยศึกษา คณิต และนาฏศิลป์ ปัญหาที่ครูพบมาก คือ เรื่องอุปกรณ์การสอน ครูยังขาดความรู้ความถนัดใน การสอนเนื้อหาบางเรื่อง ผู้เรียนขาดเรียนบ่อยและไม่พร้อมทางการเรียน ผู้ปกครองไม่เข้าใจ หลักสูตรและไม่ให้ความร่วมมือในการติดตามผลการปฏิบัติทางบ้านของผู้เรียน ส่วนการ เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีวุฒิต่างกัน และอยู่ในภาคภูมิศาสตร์ต่างกัน ก็มีความคิดเห็น เกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา 2521 แตกต่างกันเป็นส่วนมาก ส่วนครูที่มีประสบการณ์การสอน ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรต่างกันเป็นส่วนน้อย

จินดา อาจินสมาจาร (2522) ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนจริยธรรมชั้นประถม ศึกษปีที่ 1 และ 2 ในเขตการศึกษา 2" ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้ทำหน้าที่สอนจริยศึกษา ร้อยละ 81.24 ไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมมาเลย ผู้บริหารไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียน

การสอนจรรยาวิชาอย่างเพียงพอ และไม่ค่อยเห็นความสำคัญของจรรยาวิชา ขาดการสนับสนุนด้านการนิเทศและติดตามผล มีปัญหามากในเรื่องความสามารถในการผลิตอุปกรณ์ สื่อการเรียนต่าง ๆ การเลือกวิธีวัดผล และการสร้างเครื่องมือวัดผลให้สอดคล้องกับบทเรียน

มาลินี กลุมาศย์ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบความคาดหวังของครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์ ที่มีต่อประสิทธิภาพของหลักสูตรประโยคประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย" ผลการวิจัยพบว่า ครู ครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์ มีความคิดเห็นว่า เนื้อหากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่กำหนดไว้นั้น ยังไม่ชัดเจนพอและค่อนข้างยากและมากเกินไป มีปัญหาเรื่องการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์การเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะนำมาใช้จัดทำเป็นสื่อการเรียน ความสามารถในการทำสื่อการเรียนให้ทันกับการสอนทุกครั้ง ขาดการสนับสนุนและช่วยเหลือในการทำหรือใช้สื่อการเรียนจากโรงเรียนหรือส่วนราชการอื่น ๆ ขาดแคลนเครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับการสอนเพลงประกอบบทเรียน ด้านการวัดและประเมินผล ขาดความรู้และทักษะในการสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนด้วยตนเอง

วิไล โบว์เสวีวงศ์ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในเขตการศึกษา 6" ผลการวิจัยพบว่า ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีความเข้าใจหลักสูตรพอสมควร ส่วนครูยังไม่เข้าใจดีนัก ครูส่วนใหญ่มีปัญหาทางด้านวิธีสอน เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจขั้นตอนของวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่เื้อต่อหลักสูตรใหม่ โดยเฉพาะการสอนแบบอภิปราย ค้นคว้า รายงาน การสอนแบบสืบสวนสอบสวน การสนทนาเล่าเรื่อง และเนื่องจากครูมีประสบการณ์ทางด้านการสอนน้อย ทำให้ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับชั้นเรียน ผู้เรียนและการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุดได้ อีกทั้งยังขาดงบประมาณที่จะให้ครูจัดหาหนังสือ อุปกรณ์ในการจัดห้องเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด ส่วนทางด้านการสอนเฉพาะกลุ่มวิชา พบว่าผู้บริหารโรงเรียน และครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาในการสอนดนตรีและนาฏศิลป์มากที่สุด ปัญหาเด็กขาดเรียน เด็กจะผลัดกันขาดสลับกันมาเรียน เป็นปัญหาแก่ครูในการจัดสอนซ่อมเสริม ครูต้องสอนมากครั้งทำให้เกิดความเบื่อหน่าย เด็กขาดอุปกรณ์การเรียน ผู้ปกครองของเด็กยากจนไม่สามารถจัดหาให้ได้ เมื่อมีความพร้อมที่จะซื้อก็ไม่ทราบแหล่งบ้าง ไม่มีจำหน่ายบ้าง ทางด้านสื่อการเรียนประสบปัญหาเนื่องจากโรงเรียนขาดสื่อและแทบทุกประเภท ขาดแหล่งบริการสื่อ

การเรียนให้แก่ครู ชาดแหล่งค้นคว้าสำหรับครูและเด็ก ครูชาดทักษะในการจัดทำและใช้สื่อการเรียนประกอบการสอน ทางด้านการวัดและประเมินผลยังชาดแคลนวัสดุ ครุภัณฑ์ ในการจัดทำเครื่องมือในการวัดผล ชาดการเอาใจใส่จากทางจังหวัดในการนำข้อทดสอบมาตรฐานมาวัดผลการเรียนของเด็ก ไม่เข้าใจหลักและวิธีการวัดผลตามแนวหลักสูตรใหม่คือพอ โดยเฉพาะการใช้สมุดประจำชั้น (ป.01, ป.02) ไม่มั่นใจในการตัดสินใจให้ผู้เรียนผ่านพฤติกรรมต่าง ๆ ชาดความร่วมมือจากผู้ปกครองในการติดตามผลการปฏิบัติตัวของผู้เรียน จึงใช้การสังเกตหรือเดาเป็นส่วนใหญ่

สุกัญญา สุจริตจิตร (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการเรียนการสอนบูรณาการตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ของครูประถมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดนครราชสีมา" ผลการวิจัยพบว่า ครูยังมีปัญหาในเรื่องการสอนให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ และการตรวจสอบจุดประสงค์นักเรียนแต่ละคนเมื่อจบการสอน และสภาพห้องเรียนยังไม่เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมีปัญหามากเกี่ยวกับความชาดแคลนวัสดุในท้องถิ่นที่จะนำมาทำสื่อการเรียน ทั้งยังชาดการสนับสนุนและช่วยเหลือในการทำหรือการใช้ ครูไม่สามารถทำสื่อการเรียนให้ทันกับการสอนทุกครั้ง และชาดแคลนเครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับการสอนเพลงประกอบการเรียน และด้านการวัดผลชาดความช่วยเหลือจากจังหวัดในการสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

ศิริวรรณ ดีไพบูลย์ (2522) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในเขตการศึกษา 2 โดยศึกษาจากผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้น ป.1 ผลการวิจัยพบว่า ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในด้านความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร ปัญหาเกี่ยวกับครู สื่อการเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนการวัดและประเมินผล มากกว่าผู้บริหารโรงเรียน ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดต่าง ๆ ค่อนข้างมาก แต่ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความรู้ความมั่นใจในรายละเอียดต่าง ๆ น้อย อันเนื่องมาจากไม่ได้รับความช่วยเหลือและร่วมมือจากผู้บริหารเท่าที่ควร ปัญหาเกี่ยวกับตัวครู ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาครูไม่ครบชั้น ครูไม่ชอบสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ความไม่เข้าใจหลักสูตร และครูได้รับการอบรมไม่ทั่วถึง

จึงทำให้มีความลำบากในการจัดครูเข้าสอน กิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมปีที่ 1 พบปัญหาความไม่เหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนกับท้องถิ่น สถานที่เรียนคับแคบ ไม่สะดวกต่อการจัดกิจกรรม แผนการสอนมีมากเกินไป และความไม่เพียงพอของสื่อการสอน การวัดและประเมินผล ผู้บริหารโรงเรียนมีความเข้าใจในเรื่องนี้ค่อนข้างมาก แต่ครูชั้นประถมปีที่ 1 มีความเข้าใจและนำไปใช้ได้น้อย สมควรจะได้รับการอบรมในเรื่องนี้มากขึ้น

ดารารัตน์ อุกฤษณ์ (2523) ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยของครูชั้นประถมปีที่ 2 สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี" ผลการวิจัย พบว่า หมวดจุดประสงค์มีมากเกินไป จนไม่สามารถสอนได้ครบทุกจุดประสงค์ และจุดประสงค์บางข้อยากเกินไป เนื้อหาบางข้อสอนแล้วไม่ตรงกับจุดประสงค์ บางเนื้อหาไม่เหมาะสมกับโรงเรียนในชนบท เนื้อหามากเกินไป ทางด้านหมวดการเรียนการสอน ขาดคู่มือครู ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน แผนการสอนกว้างเกินไป ครูแต่ละคนมีความสามารถไม่เท่ากันในการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยครูที่มีความสามารถในแต่ละด้านสูงมาก ด้านตัวเด็ก เด็กมีสุขภาพไม่ดี สภาพเศรษฐกิจไม่ดี ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน หมวดการประเมินผล ครูเข้าใจวิธีการและสามารถออกแบบประเมินผลได้ดีพอสมควร หมวดการบริหาร และการบริการหลักสูตร ฝ่ายบริหารสนใจการเรียนการสอนน้อยเกินไป การจัดครูเข้าสอนไม่ได้พิจารณาความสามารถของครูอย่างรอบคอบ การอบรมครูก่อนสอนตามหลักสูตรใหม่ไม่เพียงพอ หนังสืออ่านประกอบมีน้อย

วิญญู ทวีพระประภา (2524) ได้ทำการวิจัย เรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 วิชาดนตรีและนาฏศิลป์ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยพบว่า ครูยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ และขาดครูที่สอนวิชาดนตรีและนาฏศิลป์โดยเฉพาะ และครูส่วนมากยังไม่ชำนานาฏการสอนในการเล่นเกม การใช้บทเพลง

วิภาวดี ยงเจริญ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนราษฎร์ในเขตการศึกษา 1" พบว่า ครูผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์มีปัญหาอยู่ 2 ประการ คือ วิธีการสร้างเครื่องมือสำหรับวัดผล และการเชิญวิทยากร

ในชุมชน และมาจากที่อื่นมาสอนในโรงเรียน มีปัญหาาระดับปานกลาง คือ การหางบประมาณ
ค่าใช้จ่ายในการสร้างสื่อ ขาดความรู้ ความเข้าใจในการสร้างสื่อ

จินทนา ตั้งสุวรรณพานิช (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้แผนการสอน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของครู
เกี่ยวกับการใช้แผนการสอน ครูประสบปัญหาเกี่ยวกับความรู้ในเรื่องความรู้พื้นฐานของการ
สอนวิธีศึกษา และวิธีบูรณาการ ครูไม่มีทักษะ ไม่มีความพร้อมที่จะทำตามหลักสูตรและเอกสาร
ประกอบหลักสูตรเกี่ยวกับความสามารถในการให้นักเรียนเข้ามามีบทบาทในการทำกิจกรรม
เพื่อปลูกฝังการสร้างเสริมลักษณะนิสัย ความพร้อมในการจัดหาสื่อการเรียนการสอน และการ
สนับสนุนของโรงเรียนในการจัดสื่อการเรียนที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน วิธีวัดผล ครูผู้สอนใช้
วิธีสังเกตความตั้งใจ ความสนใจในขณะที่เรียนมาเป็นอันดับแรก ส่วนวิธีอื่น ๆ รองลงมาได้แก่
ตรวจผลงาน สังเกตพฤติกรรมที่แสดงออก สนทนาและซักถาม ทดสอบ สังเกตความร่วมมือในการ
ทำงานเป็นกลุ่ม และศึกษาเป็นรายบุคคล

สายสมร ศิวีเศษ (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู
เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรกลุ่มทักษะของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร พุทธศักราช 2521 ในเขต
การศึกษา 7" ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่โดยได้รับการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตร
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มาแล้วเป็นอย่างดี สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้เหมาะสม
แต่ครูมีเวลาทำสื่อการเรียนน้อย ขาดสื่อการเรียนที่จำเป็นที่มีราคาแพง เอกสารหลักสูตรมีพอใช้
การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้นักเรียนทำได้ไม่กว้างขวางนัก ผู้บริหารและครูเข้าใจ และ
สามารถนำระเบียบว่าด้วยการประเมินผลการเรียนประถมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการไปใช้
ได้เหมาะสม แต่มีปัญหาเรื่องการสร้างเครื่องมือวัดผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ครบตาม
ที่หลักสูตรเสนอแนะไว้ในคู่มือครู/แผนการสอน มีการส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียน
โรงเรียนต้องทำการประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรในทุกรูปแบบ เพราะโรงเรียนไม่ได้รับการ
สนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชนเท่าที่ควร

กัญญา เดชาภิวัฒน์กุล (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาและความต้องการ
เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนของครูประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตปทุมวัน"
พบว่า ครูประถมศึกษาประสบปัญหาด้านการใช้บัตรงาน การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐาน

ประกอบอาชีพอันควรแก่วัย ความสามารถในการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนมีโอกาสทั้งภาคเนื้อหา ทฤษฎี และมีปัญหาการผลิตสื่อด้วยวัสดุท้องถิ่น และมีความต้องการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนให้ ผู้เรียนเกิดความสนใจ สนุกสนาน มีความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนในด้าน การเลือกวิธีการและเทคนิคการสอน การผลิต และการใช้สื่อการสอน และการวัดประเมินผล การสอน

วาสนา มหาวลเลิศ (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาและความต้องการสื่อการสอนวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ตามหลักสูตร พ.ศ. 2521 ของ ครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยพบว่า ครูผลิตสื่อการสอนโดยยึดแผนการสอนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และคำนึงถึงสติปัญญา และ ความสามารถของผู้เรียนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ครูสะสมจากภาพโฆษณา และปฏิทินต่าง ๆ มากที่สุด และวิธีที่ครูปฏิบัติในการใช้สื่อการสอน ครูส่วนใหญ่เตรียมสื่อการสอนพร้อมทั้งทดลอง ใช้และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในด้านการใช้สื่อ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สื่อการสอน คือ ครูไม่มีเวลาผลิตสื่อการสอน เพราะมีชั่วโมงสอนมาก ครูต้องการให้สำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานครจัดสื่อการสอนที่โรงเรียนผลิตเองไม่ได้แจกให้แก่โรงเรียนต่าง ๆ และต้องการ ให้ผู้บริหารโรงเรียนเห็นคุณค่า และสนับสนุนการใช้สื่อการสอน ให้มีการจัดงบประมาณเพื่อให้ จัดหาสื่อการสอนโดยเฉพาะ

มีนา คงสุริชนะวาทิน (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารและครูประถมศึกษา เกี่ยวกับการจัดการและการใช้หลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มสร้างเสริม ลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6" ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านการบริหาร การจัดการ เรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ในเรื่องการนิเทศภายในโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถ ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการวางแผนที่แน่นอน ด้านความสามารถของครูผู้สอน พบว่าครูไม่สามารถสอนได้ทุกหมวดวิชา และครูไม่มีความรู้เฉพาะในเนื้อหาวิชาบางหมวด ทำให้ ขาดความเชื่อมั่นในการสอน

วรรณวิไล พันธุ์สีดา (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้หลักสูตรกลุ่มทักษะ คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา" ผลการวิจัยพบว่า

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ดำเนินการให้มีการจัดทำกำหนดการสอน บันทึกการสอน และเอกสารประกอบหลักสูตร โดยครูผู้สอนจัดทำเอง ส่วนปัญหาที่ประสบ ได้แก่ การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถร่วมจัดทำเอกสารต่าง ๆ

2. ด้านการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ดำเนินการให้มีการเตรียมครูผู้สอน โดยการประชุมชี้แจง มีการบริการเอกสารหลักสูตร โดยมอบให้ครูผู้สอนรับผิดชอบ มีการบริการสื่อการเรียนการสอนประเภทสื่อการสอนสำเร็จรูป การบริการห้องสมุด และมีการจัดดำเนินการด้านกรณีศึกษาใน โดยผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และปัญหาที่ประสบ ได้แก่ จำนวนสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ขาดสถานที่ห้องเฉพาะสำหรับจัดบริการห้องสมุด ตลอดจนไม่ได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ อำเภออย่างต่อเนื่อง

3. ด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีสรรพภาพด้านความรู้ทางการสอนคณิตศาสตร์อยู่ในระดับปานกลาง ในการจัดการเรียนการสอนครูเตรียมการสอนทุกครั้ง กิจกรรมการเรียนการสอนที่นำมาใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ การให้ทำแบบฝึกหัด/ให้การบ้าน การใช้คำถามและการใช้หนังสือ ส่วนการวัดและประเมินผล มีการประเมินทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และประเมินผลปลายปีด้วยวิธีการทดสอบ และปัญหาที่ครูผู้สอนส่วนใหญ่ประสบ ได้แก่ ต้องสอนหลายวิชาทำให้ไม่สามารถเตรียมการสอนได้เต็มที่ เวลาในการสอนไม่เพียงพอที่จะใช้กิจกรรมการสอนหลายอย่าง เวลาในการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ ความรู้พื้นฐานของนักเรียนต่างกันมาก และขาดเครื่องมือในการวัดและประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน

ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยบูรณาการจุดประสงค์กับการแยกจุดประสงค์ด้วยแขนงวิชา" พบว่า การบูรณาการจุดประสงค์ในการสอนทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกับการแยกจุดประสงค์ด้วยแขนงวิชา และพบปัญหา ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ไม่สามารถสอนได้ครบแขนงวิชา เพราะข้อจำกัดการไม่มีความรู้ ความชำนาญ ในแขนงวิชาใดวิชาหนึ่ง จึงทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์นี้ ค่อนข้างคุณภาพลงไป

วาสนา ฌ นคร (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดกระบี่" ผลการวิจัยพบว่า

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มีการวางแผนการใช้หลักสูตร โดยประชุมชี้แจงให้ครูเข้าใจในเรื่องของหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนและครูร่วมกันจัดทำแผนงาน โครงการของโรงเรียน มีการสำรวจความต้องการของครูเกี่ยวกับเอกสาร หลักสูตร และสื่อ มีการจัดทำบันทึกการสอนโดยครูผู้สอน ส่วนปัญหาที่ประสบ ได้แก่ ขาดงบประมาณ สนับสนุน เอกสาร หลักสูตร และสื่อไม่เพียงพอกับความต้องการ ครูขาดความรู้และทักษะในการสร้างสื่อ

2. ด้านการจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มีการเตรียมการก่อนจัดครูเข้าสอน โดยการสำรวจความสมัครใจของครู มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการใช้หลักสูตรตามลักษณะแผนงาน โครงการและกิจกรรม มีการประชุมปฏิบัติการเพื่อผลิตเอกสารและสื่อ โดยใช้วัสดุในท้องถิ่น วิธีการนิเทศที่ใช้คือ การเยี่ยมชั้นเรียน มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยพิจารณาจากความพร้อมของโรงเรียน ประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร โดยการเชิญผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ในส่วนที่เป็นปัญหา คือ ครูไม่มีเวลาเตรียมตัว เนื่องจากมีงานอื่นต้องรับผิดชอบมาก ไม่ได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์อำเภออย่างต่อเนื่อง และประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ

3. ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการวางแผนการสอน โดยการประชุมครู พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โดยการนิเทศภายใน และการสอนซ่อมเสริม สิ่งที่ครูใช้พิจารณาเลือกเทคนิคและวิธีสอน คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ โรงเรียนนำผลของการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงมาตรฐานการจัดการเรียนการสอน และการจัดสอนซ่อมเสริม สำหรับปัญหาที่พบคือ ครูต้องสอนวิชาที่ตนไม่ถนัด ครูขาดแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีสอน ครูไม่มีเวลาพอสำหรับการสร้างเครื่องมือวัดจุดประสงค์ และครูขาดความชำนาญในการวัดผล การปฏิบัติ

ยุพิน จาชะภูมิ (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่เตรียมการสอนที่บ้าน มีการทำสรุปย่อเนื้อหาจากบทเรียน แบบฝึกหัดและข้อทดสอบเตรียมไว้ใช้ใน

การสอนและครูทำสื่อการสอนเอง และมีการทดสอบย่อยนักเรียน และสอนเสริมนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำโดยสอนเป็นรายบุคคล ในช่วงเย็นหลังเลิกเรียน จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในวันสำคัญต่าง ๆ และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนโดยนำนักเรียนไปบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชน และร่วมกิจกรรมกับชุมชนในวันหยุดราชการ

ละมัย จันดีะยอด (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สภาพการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนเขตการศึกษา 8" ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านการแปลงหลักสูตรสู่การสอน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการวางแผนการใช้หลักสูตร ได้ศึกษารายละเอียดของหลักสูตรจากเอกสารด้วยตนเอง ร่วมกันจัดทำแผนการสอนโดยมีศึกษานิเทศก์อำเภอให้ความช่วยเหลือ พบปัญหาขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนการใช้หลักสูตรและการเรียนการสอน ครูมีการรับผิดชอบมาก ได้รับเอกสารประกอบหลักสูตรและสื่อล่าช้า และมีจำนวนจำกัด

2. ด้านการจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร มีการเตรียมบุคลากร โดยส่งครูเข้ารับการอบรม ผู้บริหารโรงเรียนช่วยเหลือครูผู้สอนจัดทำตารางสอน จัดครูเข้าสอน โดยคำนึงถึงความรู้ และประสบการณ์ ปัญหาที่พบได้แก่ เวลาในการเตรียมบุคลากรมีน้อย จำนวนห้องเรียนไม่เพียงพอ ไม่ได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์จังหวัด และผู้ปกครองไม่เห็นความสนใจของการประชาสัมพันธ์หลักสูตร

3. ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ครูทำบันทึกการสอนล่วงหน้า ให้คำปรึกษาแนะนำและส่งเสริมครูจัดทำสื่อ ครูสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้ทักษะกระบวนการ 9 ชั้นในการสอน ปัญหาที่พบได้แก่ ครูสอนหลายวิชาไม่สามารถเตรียมการสอนได้เต็มที่ สื่อการสอนไม่ครบทุกกลุ่มประสบการณ์ และขาดเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ที่เป็นมาตรฐาน

จากปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจทำการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรว่าเมื่อได้มีการปรับปรุงแล้วยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้อย่างไรบ้าง โดยทำการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครใน 3 ด้าน คือ การแปลง
หลักสูตรสู่การสอน การจัดปัจจัยสภาพแวดล้อมเพื่อการใช้หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน
สาระสำคัญที่ค้นพบจากการศึกษาวิจัยจะได้นำเสนอในลำดับต่อไป